

SMERNICE ZA GLOBALNO IZOBRAŽEVANJE

ZASNOVA IN METODOLOGIJE GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA
ZA IZOBRAŽEVALCE IN OBLIKOVALCE POLITIKE

Razvito v mreži tedna globalnega izobraževanja
v sodelovanju s Centrom sever-jug Sveta Evrope

Izdal Center sever-jug Sveta Evrope – LIZBONA 2008

Avtorji iz delovne skupine za smernice za globalno izobraževanje: Alicia Cabezudo, Christos Christidis, Miguel Carvalho da Silva, Valentina Demetriadou-Saltet, Franz Halbartschlager in Georgeta-Paula Mihai

Usklajeval Miguel Carvalho da Silva

VSEBINA

Predgovor in zahvala	4
Uvod	5
Osnovne informacije	6
Poglavje A – Kaj je globalno izobraževanje	9
Opredelitev pojmov in izjave	10
Globalno izobraževanje kot učni proces, ki preobraža	12
Poglavje B – Zakaj globalno izobraževanje	15
Naš današnji svet je globaliziran	16
Učenje za našo globalno družbo	17
Cilji	18
Poglavje C – Zasnova	19
Znanje – predlagana vsebinska področja	22
Spretnosti in znanje	22
Vrednote in naravnost	24
Poglavje D – Metodologija	27
Temeljna načela metodologije globalnega izobraževanja	28
Metodologija pri globalnem izobraževanju	30
Pomembne točke pri izvajanju globalnega izobraževanja	31
Metode izvajanja globalnega izobraževanja	37
Merila pri načrtovanju in vrednotenju dejavnosti globalnega izobraževanja	44
Merila za izbiro in vrednotenje virov	46
Merila za oblikovanje učnega načrta za formalno in neformalno okolje	49
Vrednotenje	52
Poglavje E – Bibliografija in viri	59
Viri	60
Viri za učni proces globalnega izobraževanja	62
Izobraževalni viri Sveta Evrope	63
<i>Dodatek 1 – Maastrichtska izjava o globalnem izobraževanju</i>	<i>65</i>
<i>Dodatek 2 – Listina o globalnem izobraževanju</i>	<i>71</i>

PREDGOVOR IN ZAHVALA

Dokument naj bo vodnik za razumevanje in izvajanje globalnega izobraževanja, pa tudi orodje za pedagoško delo, ki pomaga bogatiti obstoječe in oblikovati nove načine globalnega izobraževanja na področjih, kjer jih še ni. Upošteva prakso in priporočila ter kulturno, geografsko, socialno in ekonomsko stvarnost.

Njegovo izhodišče je, da bi moral izobraževalni proces v formalnem in neformalnem okolju odpreti pot k boljšemu razumevanju vse bolj globaliziranega sveta. Odpira tudi pomembna vprašanja o poklicni odgovornosti izobraževalcev in učiteljev ter vlogi šole in različnih organizacij in institucij pri globalnem ozaveščanju in širjenju znanja o svetovnih vprašanjih v okviru učnega načrta, pa tudi neformalnih projektov in dejavnosti.

Avtorji so zadovoljni, da so bile smernice napisane na podlagi sodelovanja ter da je bila dana možnost razpravljati in prispevati k razvoju globalnega izobraževanja, zato odsevajo poglede mnogih deležnikov. Vključevanje različnih, včasih nasprotujočih si pogledov in mnenj v dokument je bilo izziv in hkrati obogatitev.

Zahvala gre vsem, ki so kakor koli prispevali, da je ta dokument postal stvarnost, zlasti članom mreže tedna globalnega izobraževanja in partnerjem, ki so prijazno sprejeli vlogo kritičnih prijateljev.

UVOD

Smernice za globalno izobraževanje so nastale, ker so pedagoški delavci, vključeni v mrežo tedna globalnega izobraževanja pri Centru sever-jug, želeli skupno orodje, oblikovano na podlagi izkušenj z mrežo in izkušenj drugih partnerjev, ki bi izobraževalcem pomagalo razumeti in uspešno uresničevati pobude globalnega izobraževanja.

Smernice predstavljajo različne poglede na globalno izobraževanje, ustrezne metode in merila ocenjevanja – tudi izmenjavo praks, orodja in virov – ter so namenjene utrjevanju skupnega dela na tem področju. Pomagajo izvajalcem v formalnih in neformalnih okoljih, saj uvajajo splošne elemente, ki jih lahko razvijajo glede na potrebe in na podlagi lastnih izkušenj; pomagajo pri prepoznavanju obstoječih praks in pristopov h globalnemu izobraževanju; pomagajo izobraževalcem razmišljati o lastnih dejavnostih na tem področju in se jih bolj zavedati; prispevajo h krepitvi izmenjave praks globalnega izobraževanja in doseganju sinergije med deležniki; prispevajo k izobraževalnim politikam na regionalni, nacionalni in mednarodni ravni.

Smernice za globalno izobraževanje so pobuda programa za tovrstno izobraževanje Centra sever-jug Sveta Evrope, pri katerem sodeluje skupina izobraževalcev iz mreže tedna globalnega izobraževanja. To je bila pripravljana skupina, katere naloga je bila skupna priprava smernic za globalno izobraževanje. Pri pisanju so se avtorji na več ravneh posvetovali in sodelovali z izobraževalci na področju globalnega izobraževanja in izvajalci, ki dejavno sodelujejo v programih tega izobraževanja in v mladinskih programih Centra sever-jug. Poleg tega so med evropskimi in mednarodnimi partnerji Centra sever-jug zbrali skupino mentorjev, v katero je bil med drugim vključen tim izvajalcev usposabljanja (trenerjev) univerze za mladino in razvoj Centra sever-jug.

V smernicah predstavljene teme pojasnjujejo temeljna vprašanja, povezana z globalnim izobraževanjem; predlagajo strategije za oblikovanje vsebin; v ospredje postavljajo cilje, veščine in znanje, vrednote in notranjo naravnost; dajejo napotke glede metod, načrtovanja in ocenjevanja učnega načrta ter vključujejo koristne povezave in bibliografijo.

Smernice je treba razumeti kot dokument, ki se nenehno razvija ter ga je treba redno dopolnjevati z novimi idejami, prispevki in praksami številnih partnerjev ter njihovimi izkušnjami.

Smernice so natisnane, obstaja pa tudi elektronska različica, ki je dostopna na spletni strani Centra sever-jug www.nscentre.org. Elektronska različica ima dodatno poglavje z uporabnimi povezavami, ki se redno posodablja.

OSNOVNE INFORMACIJE

CENTER SEVER-JUG SVETA EVROPE

Center sever-jug, ki se uradno imenuje Evropski center za globalno soodvisnost in solidarnost, je bil ustanovljen na podlagi delnega sporazuma Sveta Evrope. Vključuje 21 držav članic: Ciper, Črno goro, Finsko, Grčijo, Irsko, Islandijo, Italijo, Lihtenštajn, Luksemburg, Maroko, Nemčijo, Nizozemsko, Norveško, Portugalsko, San Marino, Slovenijo, Srbijo, Sveti sedež, Španijo, Švedsko in Švico. Evropski center za globalno soodvisnost in solidarnost je bil odprt leta 1990 v Lizboni na podlagi Resolucije (89) 14, ki jo je 16. novembra 1989 sprejel Odbor ministrov Sveta Evrope.

Center sever-jug Sveta Evrope je bil ustanovljen, da bi zagotovil okvir za evropsko sodelovanje, vzpostavljeno zato, da bi ozaveščali javnost o vprašanih globalne soodvisnosti in spodbujali politike solidarnosti, ki so skladne s cilji in načeli Sveta Evrope, to je s spoštovanjem človekovih pravic, demokracijo in povezanostjo družbe. Delo Centra sever-jug temelji na načelih dialoga, partnerstva in solidarnosti. Vlade, parlamenti, lokalne in regionalne oblasti ter organizacije civilne družbe so partnerji v štiristranskih pogovorih (kvadrilogu) in sodelujejo v dejavnostih centra. Ta opravlja raziskave in organizira razprave, delavnice in usposabljanja. Je prostor, kjer se srečujejo akterji iz različnih okolij in držav, ki se ukvarjajo s skupnimi vprašanji, ter spodbuja vzpostavljanje mrež.

Dejavnosti Centra sever-jug potekajo v dveh smereh:

- *ozaveščanje Evrope o vprašanih globalne soodvisnosti in solidarnosti z izobraževanjem in mladinskimi programi;*
- *spodbujanje politik solidarnosti med severom in jugom v skladu s cilji in načeli Sveta Evrope z dialogom med Evropo, državami južnega Sredozemlja in Afriko.*

PROGRAM GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA CENTRA SEVER-JUG

Cilj Centra sever-jug, povezan z globalnim izobraževanjem, je razvijati, krepiti in ohranjati strategije in institucionalno usposobljenost za to izobraževanje. Usmerjen je na institucije in izvajalce formalnega, neformalnega in priložnostnega globalnega izobraževanja. To delo temelji na prepričanju, da je globalno izobraževanje celovito »izobraževanje, ki ljudem odpira oči in um za resničnosti sveta ter jih prebuja, da bi bilo mogoče uresničiti pravičnejši svet, v katerem bi bilo več enakosti in človekovih pravic za vse.«¹

¹ Maastrichtska deklaracija o globalnem izobraževanju, 15. do 17. november 2002. Prva opredelitev je bila oblikovana na letnem »sestanku mreže tedna globalnega izobraževanja« na Cipru, od 28. do 31. marca 2002.

Potemtakem »globalno izobraževanje vključuje izobraževanje za razvoj, izobraževanje za človekove pravice, izobraževanje za trajnost, izobraževanje za mir in preprečevanje konfliktov ter medkulturno izobraževanje, kar predstavlja globalno razsežnost izobraževanja za državljanstvo.«²

Program globalnega izobraževanja Centra sever-jug spodbuja, izboljšuje in pospešuje to vrsto izobraževanja v državah članicah Sveta Evrope in po svetu. Program temelji na priporočilih in rezultatih konferenc, ki jih je Center sever-jug pripravil v Atenah (1996), Budimpešti (1999) in Maastrichtu (2002).

Zamisel o listini o globalnem izobraževanju za države članice Sveta Evrope se je porodila na mednarodni delavnici *Partnerstvo za globalno izobraževanje – globalno izobraževanje v srednjih šolah*, ki je pod vodstvom Centra sever-jug Sveta Evrope ter ministrstva za nacionalno izobraževanje in verske zadeve Helenske republike potekala v Atenah od 15. do 17. marca 1996. Listina o globalnem izobraževanju je izšla leta 1997 in je prvi referenčni dokument o globalnem izobraževanju Centra sever-jug.

Po konferenci z naslovom *Povezovanje in učenje za globalne spremembe*, organizirani v Budimpešti v juniju 1999, je Center sever-jug razvil mehanizem povezovanja izvajalcev iz držav članic Sveta Evrope v mreže za izmenjavo strategij in praks, da bi se globalno izobraževanje okrepilo in izboljšalo. Mehanizem so izoblikovali in leta 2000 je bil v Lizboni prvi sestanek mreže tedna globalnega izobraževanja.

Teden globalnega izobraževanja, vseevropski letni dogodek, namenjen spodbujanju praks formalnega, neformalnega in priložnostnega globalnega izobraževanja, podpira tak mrežni pristop. Usklajuje ga mreža tedna globalnega izobraževanja, ki ima interaktivno spletno stran in periodično elektronsko glasilo. Napredovanje povezovanja v mrežo ocenijo na letnem evalvacijskem seminarju tedna globalnega izobraževanja, to je na sestanku mreže, na katerem si izmenjajo strategije za krepitev in izboljšanje tovrstnega izobraževanja. Na seminarju izberejo tudi temo tedna globalnega izobraževanja za naslednje leto.

Kongres o globalnem izobraževanju, ki ga je leta 2002 organiziral Center sever-jug s partnerji, je okrepil prepoznavnost globalnega izobraževanja, na njem so se zbrali snovalci politike in izvajalci ter razmišljali o evropskem strateškem okviru za izboljšanje in razširitev tega izobraževanja do leta 2015. Na podlagi tega razmisleka je nastala Maastrichtska deklaracija.

V postopku priprave smernic za globalno izobraževanje je Center sever-jug odločil, da so smernice, skupaj s prejšnjimi pobudami, kakršna je Maastrichtska deklaracija o globalnem izobraževanju, osnova, na kateri bo Center sever-jug leta 2008 opravil posvetovanja, ki naj pripomorejo, da bo Odbor ministrov Sveta Evrope sprejel priporočila, s katerimi bo podprl globalno izobraževanje v državah članicah.

² Maastrichtska deklaracija o globalnem izobraževanju, 15. do 17. november 2002, glej dodatek 1.

Pred nedavnim sta se Center sever-jug in Evropska komisija dogovorila, da združita moči pri pospeševanju globalnega izobraževanja in programa mladi v akciji v Evropi in širše. V ta namen sta 28. novembra 2008 obe instituciji podpisali sporazum o skupnem upravljanju, katerega cilj je okrepiti razumevanje javnosti in pridobiti odločilno podporo za razvoj sodelovanja in uresničitve razvojnih ciljev tisočletja s ključnimi deležniki na področju globalnega izobraževanja. Projekt je usmerjen predvsem na akterje civilne družbe in lokalne oblasti ter temelji na dveh glavnih stebrih, prvi je želja okrepiti globalno izobraževanje v novih državah članicah Evropske unije, drugi pa spodbuditi mladinsko sodelovanje med Afriko in Evropo v okviru strategije EU-Afrika.

Program globalnega izobraževanja temelji tudi na priporočilih Resolucije št. 1318 (2003) Parlamentarne skupščine Sveta Evrope, po katerih naj bi države članice »spodbujale globalno izobraževanje, da bi okrepile ozaveščenost javnosti o trajnostnem razvoju, ob upoštevanju bistvenega pomena globalnega izobraževanja za pridobitev znanja in veščin, ki jih vsi državljani potrebujejo, da kot usposobljeni državljani sveta razumejo, sodelujejo in kritično vplivajo na globalno družbo«. Ta program dopolnjuje dejavnosti Generalnega direktorata za izobraževanje, kulturo, mladino in šport Sveta Evrope na področju izobraževanja za demokratično državljanstvo in učenja človekovih pravic.

Cilji programa globalnega izobraževanja sodijo v okvir Unescovega desetletja izobraževanja za trajnostni razvoj. Program se navezuje na razvojne cilje tisočletja, njegov namen pa je tudi prek partnerstev in povezovanja v mreže omogočiti razpravo in dialog med nosilci političnega odločanja, organizacijami civilne družbe in strokovnjaki.

POGLAVJE A

KAJ JE GLOBALNO IZOBRAŽEVANJE?

OPREDELITEV POJMOV IN IZJAVE

Globalno izobraževanje je pogled na izobraževanje, ki izhaja iz tega, da sodobni ljudje živimo in vplivamo drug na drugega v vse bolj globaliziranem svetu. Zato je za izobraževanje bistvenega pomena, da imajo učenci možnost in sposobnost izražati svoje poglede in vlogo v globalni, medsebojno povezani družbi ter svoje razmišljanje deliti z drugimi, razumeti in razpravljati o celovitih odnosih med družbenimi, okoljskimi, političnimi in gospodarskimi vprašanji, ki so jim skupna, ter razvijati nove poti razmišljanja in delovanja. Vendar pa globalnega izobraževanja ne bi smeli predstavljati, kakor da gre za pristop, ki bi ga morali vsi nekritično prevzeti, saj vemo, da v izobraževalnem procesu obstajajo dileme, napetosti in različna dojemanja, ko gre za obravnavanje globalnih vprašanj.

Opredelitev pojma globalnega izobraževanja je več. Maastrichtska izjava o globalnem izobraževanju (2002) pravi:

Globalno izobraževanje je izobraževanje, ki ljudem odpira oči in um za resničnosti globaliziranega sveta ter jih prebuja, zato da bi bilo mogoče uresničiti pravičnejši svet, v katerem bi bilo več enakosti in človekovih pravic za vse.

Globalno izobraževanje pomeni, da vključuje izobraževanje za razvoj, izobraževanje za človekove pravice, izobraževanje za trajnost, izobraževanje za mir in preprečevanje konfliktov ter medkulturno izobraževanje; kar predstavlja globalno razsežnost izobraževanja za državljanstvo.

Z razvijanjem zasnove globalnega izobraževanja je povezana vrsta mednarodnih dokumentov. Navedli smo jih več, saj vsak od njih po svoje opozarja na ključne točke in bogati ta projekt:

Splošna deklaracija o človekovih pravicah

Izobraževanje mora biti usmerjeno k polnemu razvoju človekove osebnosti ter utrjevanju spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Izobraževanje mora spodbujati razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi narodi, rasnimi ali verskimi skupinami ter podpirati delovanje Združenih narodov za ohranjanje miru.

26. člen, Združeni narodi, Generalna konferenca, San Francisco, 10. december 1948

www.un.org/education

Priporočila o izobraževanju za mednarodno razumevanje, sodelovanje in mir ter izobraževanje za demokratično državljanstvo in učenje človekovih pravic

Izobraževanje mora biti usmerjeno k polnemu razvoju človekove osebnosti in utrjevanju spoštovanja človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Spodbujati mora razumevanje, strpnost in prijateljstvo med vsemi narodi, rasnimi ali verskimi skupinami ter podpirati delovanje Združenih narodov za ohranjanje miru.

UNESCO, Generalna konferenca, Pariz, 19. november 1974

www.unesco.org/education

Agenda 21, Poglavje 36: Pospeševanje izobraževanja, ozaveščenosti javnosti in usposabljanja

Izobraževanje, vključno s formalnim izobraževanjem, ozaveščenost javnosti in usposabljanje bi bilo treba priznati za proces, v katerem lahko posamezniki in družbe kar najbolj uresničijo svoje zmogljivosti. Izobraževanje je ključnega pomena za spodbujanje trajnostnega razvoja in izboljševanje zmožnosti ljudi za reševanje okoljskih in razvojnih vprašanj.

Konferenca Združenih narodov o okolju in razvoju, Rio de Janeiro, 3.–14. junij 1992

www.un.org/esa/sustdev/documents

UNESCO – Izjava in celostni akcijski okvir za izobraževanje za mir, človekove pravice in demokracijo Pariz, 1995.

Uvod: izobraževanje mora razvijati zmožnost spoštovanja vrednosti svobode in zmožnosti, ki so potrebne za spoprijemanje z izzivi, povezanimi z njo. To pomeni izobraževanje državljanov za iskanje rešitev v zahtevnih in negotovih položajih, tako da so usposobljeni za samostojno in individualno odgovornost. To je povezano s spoštovanjem vrednote državljanske zavzetosti in zmožnosti povezovanja z drugimi ljudmi pri reševanju problemov in prizadevanju za graditev pravične, miroljubne in demokratične družbe.

UNESCO, Generalna konferenca, Pariz, november 1995

www.unesco.org/education

Deklaracija tisočletja Združenih narodov, 2000

Poglavje: Vrednote in načela

Verjamemo, da je osrednji izziv, s katerim se danes srečujemo, zagotoviti, da bo globalizacija postala pozitivna sila za ljudi po svetu. Ponuja veliko priložnosti, vendar so danes koristi, pa tudi stroški, ki jih prinaša, porazdeljeni neenakomerno. Priznavamo, da se države v razvoju in države z gospodarstvom v tranziciji spoprijemajo s posebnimi težavami, ko se odzivajo na ta osrednji izziv. Le široko zastavljeno in nenehno prizadevanje pri ustvarjanju skupne prihodnosti, ki bo temeljila na tem, kar je nam ljudem ob vsej različnosti skupnega, lahko omogoči, da bo globalizacija vključujoča in pravična za vse.

Resolucija Generalne skupščine Združenih narodov, New York, 8. september 2000

www.un.org/millenniumgoals

Desetletje Združenih narodov za izobraževanje za trajnostni razvoj (2005–2014)

Temeljna vizija izobraževanja za trajnostni razvoj je svet, v katerem ima vsakdo priložnost za izobrazbo in učenje vrednot, ravnanja in življenjskega sloga, ki so potrebni za trajnostno naravnano prihodnost in pozitivno družbeno preobrazbo.

Desetletje Združenih narodov za izobraževanje za trajnostni razvoj, Mednarodni izvedbeni program, januar 2005

www.unesco.org/education

Evropsko leto medkulturnega dialoga 2008

2. člen: Cilji

1. Splošni cilji evropskega leta medkulturnega dialoga so prispevati k [...] ozaveščanju vseh, ki živijo v EU, zlasti mladih, o pomembnosti razvoja dejavnega in v svet odprtega evropskega državljanstva, ki spoštuje kulturno raznovrstnost in je utemeljeno na skupnih vrednotah v EU, kakor so določene v 6. členu Pogodbe EU in v Listini o temeljnih pravicah EU [...].

2. Posebni cilji evropskega leta medkulturnega dialoga so spodbujati pomembno vlogo izobraževanja pri poučevanju o raznovrstnosti, povečati razumevanje drugih kultur, razvijati spretnosti, znanje in najboljše socialne prakse ter poudariti osrednjo vlogo medijev pri pospeševanju načela enakosti in medsebojnega razumevanja. Evropski parlament in Svet Evrope, Odločba št. 1983/2006/ES, 18. december 2006

<http://ec.europa.eu/culture/portal/events/current/dialogue2008>

Bela knjiga Sveta Evrope o medkulturnem dialogu, junij 2008

Medkulturni dialog ponuja obetaven model obvladovanja kulturne raznovrstnosti. Predlaga zasnovo, ki temelji na človekovem dostojanstvu (sprejemanju skupne človečnosti in skupne usode). Če obstaja evropska identiteta, ki jo bo treba udejanjiti, bo temeljila na skupnih osnovnih vrednotah, spoštovanju skupne dediščine in kulturne raznovrstnosti ter na spoštovanju dostojanstva vsakega posameznika. Pomembno vlogo pri tem igra medkulturni dialog. Preprečuje etične, verske, jezikovne in kulturne delitve. Omogoča skupni napredek, tvorno in demokratično spoprijemanje z različnimi identitetami na podlagi skupnih splošnih vrednot.

<http://www.coe.int/t/dg4/intercultural>

GLOBALNO IZOBRAŽEVANJE KOT UČENJE, KI PREOBRAŽA

V teh smernicah si želimo ogledati vlogo, ki jo ima globalno izobraževanje, in preveriti notranjo naravnost, pri tem pa se premakniti od kulture individualizma, pogosto povezanega s prevladovanjem, h kulturi partnerstva, ki temelji na dialogu in sodelovanju. Prvi kulturni model je značilen za izobraževalne sisteme v mnogih državah, v katerih globalna tematika in ozaveščanje o resničnostih sveta ne veljata za pomembna v zvezi z nacionalno vizijo. Po drugi strani pa partnerski model lahko vodi k mednarodnemu razumevanju ter sodelovanju med narodi in ljudstvi.

Vidiki nadvlade obstajajo v številnih razsežnostih naših družb in so globoko zakoreninjeni v sestavi izobraževalnih sistemov. Sedanji izobraževalni model dokaj odseva to nadvlado. Kritika zoper ta model poudarja, da vodi v antagonistična razmerja med posamezniki in ljudstvi, zlasti kadar pripadajo različnim kulturam, religijam, družbenim skupinam ali načinom razmišljanja.

S tem ko smo predmete ločili in jih kategorizirali, smo ustvarili hierarhijo znanja in razvrednotili drugačne načine učenja. Ločenost, ki jo je ustvaril ta proces na predalčke razdeljenega izobraževanja, nas pač ne umesti v povezan svet in zato ne znamo graditi mostov, da bi se približali, spoznali in razumeli druge.

Pri globalnem izobraževanju gre za uresničevanje vizije, ki je potrebna, da bi prešli k modelu partnerstva med narodi, kulturami in religijami na mikro- in makroravnih.

Transformativno učenje skozi globalno izobraževanje zahteva globok, strukturni premik v temeljih načelih mišljenja, občutenja in delovanja. To je izobraževanje, ki vključuje razum in tudi srce. To pa zahteva korenit preobrat k medsebojni povezanosti ter ustvarja možnost za doseganje večje enakosti, socialne pravičnosti, razumevanja in sodelovanja med narodi.

Z globalnim izobraževanjem so tesno povezane tri glavne faze transformativnega učenja:

- *analiza sedanjih razmer po svetu,*
- *vizija možnih alternativ zdaj prevladujočih modelov,*
- *proces sprememb, ki bodo vodile v odgovorno globalno državljanstvo.*

Globalno izobraževanje kot transformativno učenje vključuje participativni proces odločanja na vseh treh ravneh. Cilj takega učenja je krepitev medsebojnega poznavanja in kolektivnega samozavedanja. Globalno izobraževanje se postavlja po robu pohlepu, neenakosti in egocentričnosti s sodelovanjem in solidarnostjo med ljudmi namesto ločevanja ljudi s tekmovanjem, konflikti, strahom in sovraštvom.

Globalno izobraževanje kot transformativno učenje ponuja možnost za spremembe na lokalnih ravneh, da bi vplivalo na globalno v smislu vzpostavitve državljanstva s participativnimi strategijami in metodami, tako da se ljudje učijo s prevzemanjem odgovornosti, ki jih ni mogoče prepuščati samo vladam in drugim odločevalcem.

Globalno izobraževanje na mikro- in makroravnih združuje agende različnih področij izobraževanja: razvojno izobraževanje, izobraževanje za človekove pravice, izobraževanje za trajnostnost, izobraževanje za mir in preprečevanje konfliktov, medkulturno in medversko izobraževanje ter globalno razsežnost izobraževanja za državljanstvo, zato da se opredelijo skupni temelji globalnega izobraževanja.

To bo dejansko vplivalo na formalno in neformalno izobraževanje, ki ima izjemno pomembno vlogo pri zblíževanju ljudi v širšem razumevanju njihove dejanske moči za oblikovanje prihodnosti.

Vendar pa pri globalnem izobraževanju ne gre samo za globalne teme, svetovne probleme in skupno iskanje rešitev. Gre tudi za to, kako si predstavljati skupno prihodnost z boljšimi življenjskimi danostmi za vse, za povezovanje lokalnih in globalnih pogledov ter za to, kako doseči, da bo ta vizija postala uresničljiva in mogoča, z izhodiščem v lastnem kotičku sveta. Transformativno učenje omogoča ljudem, da oblikujejo skupno vizijo za pravičnejši in zdržen svet za vse. Za transformativno vizijo je torej bistvenega pomena osredinjenost na to, kakšno prihodnost si želimo.

Globalno izobraževanje lahko prispeva svoj delež k oblikovanju vizije, svojo vlogo pa ima lahko tudi pri ustvarjanju novih metod, pri katerih so bistveni družbena gibanja in procesi neformalnega učenja, saj ustvarjajo prostor za vrednote, vprašanja in prijeme, ki pri formalnem učenju niso v središču pozornosti, ter dajo glas vsem ljudem, tudi tistim na družbenem robu.

Globalno izobraževanje s premikom fokusa na preobrazbo ter s kulture reproduciranja in nadvlade na partnerstvo, ki temelji na dialogu in sodelovanju, spreminja obstoječa pravila globalne ekonomije in ponovno vzpostavlja človeško dostojanstvo kot osrednjo vrednoto.

POGLAVJE B

ZAKAJ GLOBALNO IZOBRAŽEVANJE?

NAŠ DANAŠNJI SVET JE GLOBALIZIRAN

Svet, v katerem živimo, se je zaradi številnih vezi medsebojne odvisnosti držav razvil v globalizirani sistem. Novejša zgodovina nedvomno kaže, da na življenje moških in žensk na tem planetu lahko vplivajo dogodki in procesi, ki potekajo tisoče kilometrov daleč stran. Svetovni gospodarski, geopolitični in družbeni odnosi, sodobne komunikacije in tehnologije, mediji in promet omogočajo hiter pretok informacij. Ljudje in blago so hkrati vzrok in značilnosti globalizacije kot procesa, ki oblikuje soodvisen svet in tisto, čemur danes pravimo globalizacija.

Globalizacija je kompleksna in ambivalentna, posledice pa lahko razumemo hkrati kot pozitivne in negativne:

Med pozitivne posledice globalizacije je mogoče šteti širjenje horizonta ljudi, dostop do znanja in produktov znanosti in tehnologije, multikulturalizem in medkulturno komunikacijo, več priložnosti, osebno in družbeno rast ter možnost izmenjave idej in skupnega delovanja pri iskanju rešitev za skupne probleme.

Negativne posledice so vidne v glavnem na družbeni, gospodarski in okoljski ravni. Po eni strani je v družbah vse več revščine, vse večja je razdalja med razvitimi in nerazvitimi državami ter med privilegiranimi in deprivilegiranimi ljudmi, življenjski standard je nizek, so bolezni, prisilne selitve, kršitve človekovih pravic, izkoriščanje šibkih družbenih skupin, rasizem in ksenofobija, konflikti, negotovost in vse več je individualizma. Na drugi strani pa imamo opraviti z okoljskimi problemi, kakršni so toplogredni učinek, podnebne spremembe, onesnaževanje in izčrpanost naravnih virov.

Mnogi sodobni misleci menijo, da so glavni vzrok negativnih posledic globalizacije nenadzorovano početje nadnacionalnih družb in posledične politične odločitve, ki so usmerjene predvsem v enosmerni razvoj, temelječ zlasti na prevladi na trgu, v vse večje porabništvo in tekmovalnost ter zmanjševanje socialnega varstva.

Po vsem svetu je vse več pozivov h globalni spremembi za bolj trajnosten in pravičnejši razvoj ter opozoril na potrebo po mednarodnem sodelovanju v obliki sporazumov, deklaracij in kampanj, ki so rezultat vse večje vključenosti civilne družbe in mednarodnih organizacij.

Zato ta potreba po globalnem izobraževanju kot mednarodni razsežnosti v metodah učenja in poučevanja v formalnem in neformalnem okolju, ki bi omogočalo boljše razumevanje aktualnih svetovnih problemov ter njihovega vpliva na lokalni in globalni ravni, ni kar ena od potreb, temveč etični izziv današnjega sveta.

UČENJE ZA NAŠO GLOBALNO DRUŽBO

Globalizacija postavlja vse države pred temeljne izzive na vseh področjih izobraževanja. Ponuja nov način dostopa do ljudi, kultur, gospodarstev in jezikov. V tem smislu je na izobraževanje o globalnih vprašanjih mogoče gledati povsem v luči trga kot izboljševanje spretnosti in znanja, ki jih potrebujejo učinkoviti potrošniki in delavci v globalnem gospodarstvu, za tiste, ki imajo dostop do trga.

Vendar pa je izobraževanje pomembno zato, ker ljudem pomaga prepoznati njihovo vlogo ter individualno in kolektivno odgovornost, ki jo imajo kot dejavni člani te globalne skupnosti v prizadevanju za družbeno in gospodarsko pravičnost za vse ter za varovanje in obnovo ekosistemov našega planeta.

Globalno izobraževanje je pedagoška zasnova za to vizijo.

Izobraževalci v 21. stoletju živimo v svetu, polnem nasprotij in izzivov. Kako lahko ljudi pripravimo za spoprijemanje z njimi? Kakšna je naša odgovornost v svetu z vse večjim znanjem in tehnološkim razvojem? Kakšna je naša odgovornost v svetu revščine, nasilja, predsodkov in okoljske škode?

Globalno izobraževanje je nov prijem, ki si prizadeva odgovoriti na ta vprašanja. Učencem želi omogočiti, da bi razumeli svetovne probleme, ter jih usposobiti z znanjem, veščinami, vrednotami in notranjo naravnostjo, za katere je zaželeno, da bi jih državljani sveta imeli za spoprijemanje z globalnimi problemi. V tem smislu je globalno izobraževanje proces individualne in kolektivne rasti, ki omogoča preobrazbo in samopreobrazbo. V bistvu gre za družbeno prakso. Je tudi nenehno »pripravljanje« za življenje, v katerem pridobivanje operativnih in emocionalnih usposobljenosti za kritično analizo in razmišljanje o stvarnosti učencem omogoča, da postanejo dejavni zastopniki družbe.

V tem smislu vse bolj velja, da bi moralo izobraževanje ponujati priložnost za stvarno, na informacijah temelječo presojo sodobnih vprašanj našega sveta, ne da bi krepili negativne podobe mračne, na propad obsojene prihodnosti. Hkrati se poudarja potreba po takem oblikovanju učnih načrtov, ki bi puščali več možnosti za ustvarjalno in stvarno razpravo o različnih pogledih na alternativno prihodnost. To je skladno s sodobnimi gibanji za prenavo učnih načrtov v različnih državah, ki spodbujajo prožnejšo in bolj odprto perspektivo, ko uvajajo nove vsebine in uporabljajo dejavne metode in nove vire. Globalno izobraževanje se ujema s tem gibanjem.

CILJI

Globalno izobraževanje ima za cilj izobraževanje državljanov o socialni pravičnosti in trajnostnem razvoju.

Globalno izobraževanje ima za cilj odpiranje globalne razsežnosti in celovite perspektive v izobraževanju, da pomaga ljudem razumeti prepleteno stvarnost in procese v današnjem svetu ter razvijati vrednote, notranjo naravnost, znanje in veščine, ki jim bodo omogočale, da se bodo spoprijemali z izzivi povezanega sveta.

Globalno izobraževanje pomaga učencem razumeti nekatere celovite procese, ki vodijo v nasilje in konflikt na individualni, kolektivni, državni in globalni ravni, ter jih seznanja z nekaterimi načini, ki lahko preprečijo ali odpravijo te konflikte. S spodbujanjem razumevanja različnih kultur in krepijo vloge ljudi kot dinamičnih akterjev, ki si prizadevajo za pravičnejši svet z več enakosti za vse, ima globalno izobraževanje za cilj razvijati tako notranjo naravnost, ki omogoča konstruktivno, nenasilno odpravo konfliktov.

Globalno izobraževanje želi razvijati skupnosti učenja, ki spodbujajo učence in izobraževalce k sodelovanju pri delu v zvezi z globalnimi vprašanji.

Globalno izobraževanje želi spodbujati in motivirati učence in izobraževalce, da bi se globalnih vprašanj lotevali z inovativnim poučevanjem in pedagogiko.

Globalno izobraževanje želi oporekati formalnim in neformalnim izobraževalnim programom in praksi ter uvesti lastne vsebine in metodologijo.

Globalno izobraževanje želi sprejemati drugačnost in medsebojno odvisnost ter ustvarjati pogoje za druge, da se lahko izražajo in vzpostavljajo solidarnostno ravnanje.

Globalno izobraževanje pomaga učencem razvijati alternative pri sprejemanju odločitev v osebni ali javni življenju in razmišljati o posledicah svojih odločitev, tako pa gojiti duha »globalne odgovornosti državljanov sveta«.

Globalno izobraževanje spodbuja dejavno udeležbo. Z drugimi besedami, izobraževalce in učence spodbuja, naj si dejavno prizadevajo za pravičnejši svet z več enakosti za vse.

POGLAVJE C

ZASNOVA

Globalno izobraževanje je krovni izraz za pedagoško zasnovo, povezano z resničnostmi današnjega sveta. To je torej odprta, dinamična večdimenzionalna zasnova splošnega izobraževanja ob pravem času. Poleg tega gre za kolektiven, celovit odgovor na zgodovinski izziv – podporo dejavnemu globalnemu državljanstvu pri oblikovanju drugačnega, pravičnejšega, miroljubnejšega in bolj trajnostno naravnane sveta, v katerem je več enakosti.

Globalno izobraževanje ljudem omogoči, da razvijajo **znanje in veščine, vrednote in usmerjenost**, ki so potrebni za zagotovitev pravičnega, trajnostno naravnane sveta, v katerem ima vsakdo pravico uresničevati svoje zmogljivosti.

Kakor je omenjeno v poglavju A, globalno izobraževanje ni pozorno zgolj na različne poglede na globalne teme in na to, *kaj se o tem poučuje in uči*. Pozorno je tudi na to, *kako se o tem poučuje in uči*, in na to, *kakšen je kontekst*, v katerem to poučevanje in učenje poteka. Dejansko je potrebna enotnost vsebine, oblike in konteksta, v katerem učni proces poteka.

Če je globalno izobraževanje učenje, ki zahteva spremembo, da bi vzpostavili izobraževanje, ki ne reproducira sistema, ampak ima vizijo družbene preobrazbe in odpiranja oči ljudi³, je jasno, da je treba tradicionalno opredeljeno vsebino nadomestiti z novim pogledom.

Vsebina predlaganega globalnega izobraževanja ne izhaja iz abstraktnih kategorij, ampak iz potreb ljudi in je predstavljena z njihovimi izrazi.

Tradicionalna zasnova vsebine je nadomeščena z:

- a) analizo dogodkov in razvoja na mikroravni v najbolj neposredni stvarnosti,
- b) izbiro posebnih tem, povezanih s temi dogodki,
- c) prepoznavanjem povezav z makrosvetom in nastajajočim dialogom med tema ravnema.

To pomeni, da gredo v učnem procesu globalnega izobraževanja učenci in izobraževalci globlje ter se bolj približajo koreninam in vzrokom dogodkov in njihovega razvoja, izmenjujejo pa tudi zamisli o možnih rešitvah z dinamičnim opazovanjem, analizo, premislekom in izmenjavo informacij, kar ustvarja nov krog znanja in interesov.

V dialogu bodo ves čas opazne spolne, razredne, etnične, verske, družbeno-ekonomske in kulturne razlike, uvrščale se bodo med obravnavane teme in probleme ter bodo tudi del razprav o možnih rešitvah. V tem procesu védenje ne pomeni kopičenja znanja, informacij ali podatkov o temah ali problemih. Védenje pomeni vsakdanje znanje, skrb za vse vidike življenja ter razmišljanje in razumevanje lokalnega in globalnega kot povezanega in medsebojno odvisnega, tako da je zunanji svet del analize vsakdanjega življenja in hrana učnega procesa⁴.

Vsebina je potemtakem plod stalnega povezovanja abstraktnega teoretičnega znanja in konkretnih izkušenj vsakdanjega življenja. Če se med ustvarjanjem te vsebine konkretno ravnanje v posebnih danostih preobrazbi, rečemo temu *praxis* – to je pojav, ko se izbriše razlika med abstraktno vsebino in ravnanjem z upoštevanjem danosti⁵.

Pri globalnem izobraževanju vsebine vzpostavljajo most med problemi v mikrookviru in globalnimi vprašanji (ki so tudi problemi v makrookviru) in se pomikajo od neposredne stvarnosti (družina, soseska, šola, mesto) proti srednje oddaljeni (regija, država) in oddaljeni stvarnosti (globalni svet). Pomembno je torej iste probleme in vprašanja opazovati na vseh treh ravneh, tako da lahko ves čas opazujemo razmerje med mikro- in makroravnjo, kar je za razumevanje globaliziranih tem eden najpomembnejših metodoloških prijemov⁶.

3 GI. Maastrichtsko izjavo v poglavju A.

4 GI. Razmerje mikro/makro v poglavju D, Metodologija.

5 GI. Paulo Freire - *Pedagogy of the Oppressed*. Ta zasnova je razvita v 4. poglavju.

6 GI. Maastrichtsko izjavo in druge opredelitve pojma globalnega izobraževanja v poglavju A.

ZNANJE – PREDLAGANA VSEBINSKA PODROČJA

Globalno izobraževanje ne uvaja novih vsebin, ampak z razširitvijo dimenzij obogati zasnove in vsebine vseh predmetov in področij izobraževanja, ki so povezani z globalnim razvojem.

Poznavanje globalizacijskega procesa in razvoja svetovne družbe

V središču pozornosti globalnega izobraževanja sta družbena pravičnost in trajnostni razvoj, zato da ima vsakdo možnost živeti. Med vsebinska področja, iz katerih globalno izobraževanje zajema svoje teme, torej sodijo ključna vprašanja, kakršna so življenjske razmere na lokalni ravni in drugod po svetu, multikulturne družbe, družbeni, politični, gospodarski in kulturni okviri, medsebojna odvisnost regij, držav in celin ter omejeni naravni viri, informacijska družba in mediji.

Poznavanje zgodovine in filozofije splošne zasnove človečnosti

Globalno izobraževanje ponuja znanje o splošnih zasnovah človečnosti, kakršne so: človekove pravice, demokracija in odgovorno vodenje, politična ekonomija, socialna pravičnost, pravična trgovina, enakost spolov, mir in preobrazba konfliktov, državljanstvo, različnost, medkulturni in medverski dialog, trajnostni razvoj, zdravje in enaka dostopnost znanstvenih in tehnoloških dosežkov.

Poznavanje kolektivnega in razlik

Globalno izobraževanje ponuja znanje o kolektivnem in različnih življenjskih slogih, kulturah, verah in generacijah. Povsod po svetu imajo ljudje čustva veselja in žalosti. Če razumemo podobnosti in razlike, je lažje spoštovati raznovrstnost.

SPRETNOSTI IN ZNANJE

Kritično mišljenje in analiza

Globalno izobraževanje bi moralo učencem pomagati, da bi se lotevali problemov z odprtim, kritičnim umom in bili pripravljeni razmišljati o svojih mnenjih v luči novih dokazov in racionalnih argumentov. Sposobni bi morali biti prepoznati in se upreti pristranskosti, indoktrinaciji in propagandi.

Spreminjanje perspektiv ali prijem, ki vključuje več perspektiv

Globalno izobraževanje bi moralo omogočiti učencem, da spremenijo perspektivo in pogledajo na danost z različnih stališč.

Prepoznavanje negativnih stereotipov in predsodkov

Globalno izobraževanje bi moralo omogočiti učencem, da prepoznajo negativne stereotipe in predsodke ter se jim dejavno uprejo.

Medkulturna usposobljenost in komunikacija

Globalno izobraževanje bi moralo omogočiti učencem, da se srečujejo z različnimi kulturnimi zvrstmi jezikov in kodov, tako da se lahko doseže medsebojno razumevanje. V današnjih mozaičnih kulturah moramo sprejeti zamisel, da lahko vsaka družbeno-kulturna skupina prispeva k obogatitvi življenja naše skupnosti z izmenjavo identitetnih elementov, dialogom in dejavno vključenostjo vseh članov multikulturne skupnosti.

Timsko delo in sodelovanje

Globalno izobraževanje bi moralo pomagati učencem, da cenijo vrednost sodelovanja in skupnega opravljanja nalog ter dela z drugimi posamezniki in skupinami za uresničevanje skupnih ciljev.

Empatija

Globalno izobraževanje bi moralo omogočiti učencem, da razumejo občutljivost stališč in občutkov drugih, zlasti tistih, ki ne pripadajo njihovi lastni, temveč drugi skupini, kulturi ali državi.

Dialog

Globalno izobraževanje bi moralo razvijati veščine dialoga, kakršne so dejavno poslušanje, spoštovanje mnenj drugih in konstruktivna prepričljivost.

Prepričljivost

Globalno izobraževanje bi moralo omogočiti učencem, da komunicirajo z drugimi jasno in prepričljivo, to je tako, da niti napadalno ne zanikajo pravic drugih niti pasivno ne zanikajo svojih.

Odzivanje na prepletenost, protislovja in negotovost

Globalno izobraževanje pomaga učencem razumeti prepletenost sveta, se zavedati protislovnosti in negotovosti ter razumeti, da za zapletene probleme ni enodimenzionalnih rešitev.

Odzivanje na konflikte in preobrazba konflikta

Globalno izobraževanje bi moralo omogočiti učencem, da se spopadejo s konflikti in se odzivajo nanje konstruktivno, sistematično.

Ustvarjalnost

Globalno izobraževanje bi moralo spodbujati domišljijo, da bi bilo razmišljanje in delovanje v zvezi z globalnimi vprašanji ustvarjalno in razveseljujoče.

Raziskovanje

Globalno izobraževanje bi moralo omogočiti učencem, da iščejo znanje o globalnih vprašanjih ob uporabi različnih virov.

Odločanje

Globalno izobraževanje bi moralo omogočiti učencem, da sodelujejo v procesih odločanja in da prevzamejo pobudo z demokratičnimi postopki.

Odnosi z mediji

Globalno izobraževanje bi moralo omogočiti učencem, da postanejo pozorni na medije in da o informacijah kritično razmišljajo.

Odnos do znanosti moderne tehnologije

Globalno izobraževanje bi moralo učence opremiti z znanjem in spretnostmi, ki so potrebni za odgovorno uporabo novih znanstvenih in tehnoloških dosežkov.

VREDNOTE IN NARAVNANOST

Temeljne vrednote omogočajo izobraževalcem, da pojasnijo osnovna načela učnega procesa, ki jih vodijo pri izbiri vsebin, prepoznavanju in uporabi virov informacij, oblikovanju strategij poučevanja, učenja in vrednotenja ter razvijanju področij praktičnega delovanja za učence.

Končni namen globalnega izobraževanja je razviti vrednote, ki temeljijo na poznavanju globalnih vprašanj, ter ustrezno znanje in veščine, da se omogoči vzpostavitev naravnosti za odgovorno globalno državljanstvo na individualni in kolektivni ravni. Med te vrednote lahko štejejo:

Dobra samopodoba, samozavest, samospoštovanje in spoštovanje drugih

Globalno izobraževanje spodbuja učence k razvijanju občutka lastne vrednosti in ponosa na lastno družbeno, kulturno in družinsko poreklo. Spodbuja jih tudi k razvijanju občutka za vrednost drugih, zlasti tistih, ki izhajajo iz drugačnega okolja.

Družbena odgovornost

Globalno izobraževanje spodbuja učence k razvijanju solidarnosti in občutka zavzetosti za družbeno pravičnejši, varnejši in miren svet na lokalni, državni in mednarodni ravni.

Okoljska odgovornost

Globalno izobraževanje spodbuja učence k skrbi za ravnovesje naravnega okolja na lokalni in globalni ravni.

Odprtost duha

Globalno izobraževanje spodbuja pristopanje k različnim virom informacij, kulturam in dogodkom s kritičnim, odprtim umom.

Vizionarska notranja naravnost

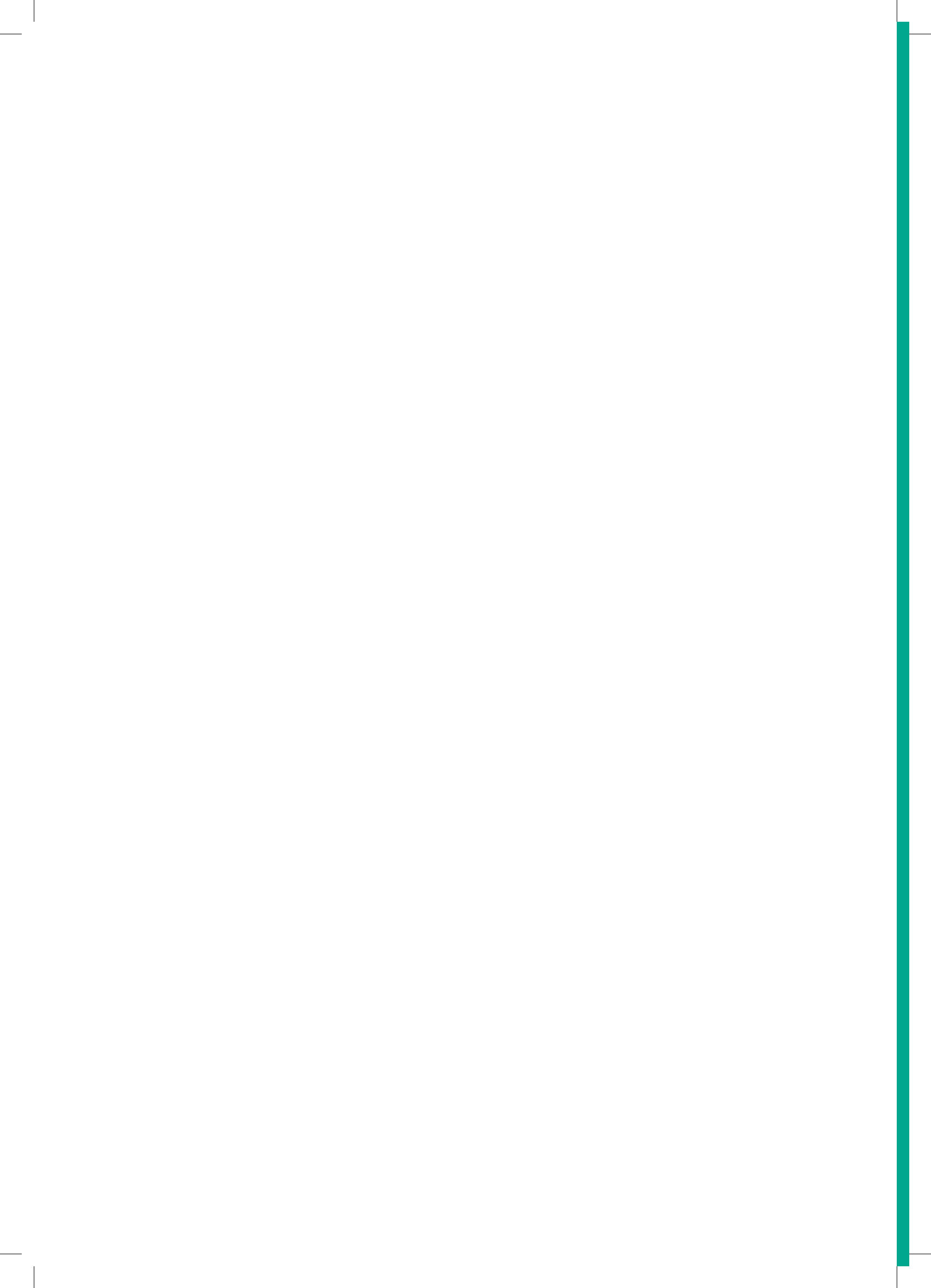
Globalno izobraževanje spodbuja učence k razvijanju različnih vizij tega, kakšen bi bil lahko videti bolj vključujoč svet v njihovi lastni skupnosti, v drugih skupnostih in na svetu kot celoti.

Za skupnost delujoči člani in soudeležnost

Globalno izobraževanje krepi občutek pripadnosti skupnosti (lokalni in globalni), v kateri vsi poznajo in spoštujejo individualne in kolektivne pravice in odgovornosti, kar ustvarja občutek medsebojne podpore in potrebe po udeležnosti pri skupnem odločanju, s čimer se spodbujajo načela pluralizma, nediskriminacije in družbene pravičnosti.

Solidarnost

Globalno izobraževanje vodi k dejavni solidarnosti, ki ustvarja državljane sveta, zavedajoče se globalne stvarnosti in vključene v prizadevanje za bolj trajnostno naravnani svet, ki temelji na človekovih pravicah za vse, dialogu in sodelovanju.

POGLAVJE D

METODOLOGIJA

METODOLOGIJA

Metodologija kot sistem načel in pravil, ki obstaja še pred *praxis* in jo analizira, sistematično preučuje razmerje med metodami in teorijo vsake znanosti.

Pri razpravi je razlikovanje med metodologijo in metodami lahko v pomoč: metodologija kot jedro epistemologije je znanstvena utemeljitev in razvijanje metod za postavitve izhodiščnih načel oblikovanja novih posebnih metod ali pa preučevanja in analize obstoječih. Metoda je načrtovani postopek, ki določa smer delovanja, katerega namen je doseči opredeljene cilje neke znanosti.

Pri izobraževanju, še zlasti pa pri globalnem izobraževanju, je metodologija več kakor le razprava o metodah poučevanja; je pomemben steber izobraževalne politike. Bolj kakor s tem, kaj učiti in kako razvijati učne dejavnosti, se ukvarja z vprašanjem, kaj je izobraževanje. V tem smislu je vsebino katere koli izobraževalne dejavnosti treba neposredno povezati z metodami, ki bodo uporabljene v učeči se skupini zaradi uresničitve ciljev izbrane dejavnosti. Ta temeljna trditev je ključnega pomena, če sprejmemo, da je vsaka dejavnost v vsaki učeči se skupini, bodisi pri formalnem bodisi pri neformalnem izobraževanju, uporaba širšega ideološkega okvira. Zato je treba metodološka vprašanja opazovati ne zgolj v razmerju do dane učne dejavnosti, temveč v nenehnem učnem procesu, povezanem z glavnimi cilji izobraževanja, in v dinamičnem medsebojnem vplivanju s procesom vrednotenja.

In če se strinjamo, da vsako izobraževanje vpliva na to, kako ljudje razmišljajo, delujejo in živijo, lahko sklenemo, da je vsaka razprava o vlogi metodologije v izobraževanju tesno povezana s celotno razpravo o vlogi izobraževanja v naših družbah.

TEMELJNA NAČELA METODOLOGIJE GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA

Da bi bil mogoč razmislek o temeljnih načelih metodologije globalnega izobraževanja, se moramo vrniti h ključnim zasnovam Maastrichtske izjave o globalnem izobraževanju:

»Globalno izobraževanje je izobraževanje, ki ljudem odpira oči in um za resničnosti globaliziranega sveta.«

Metodologija globalnega izobraževanja mora biti povezana z resničnostmi sveta. To pomeni, da temelji najprej na resničnosti, okoliščinah in potrebah naše učeče se skupine, potem na resničnosti lokalne družbe, ki to skupino obdaja, in potem na resničnosti globalne družbe, ki vpliva na lokalno resničnost in na medsebojne povezave med njimi. To pomeni najprej razjasnitev vseh zasnov, s katerimi bomo imeli opraviti, in potem uporabo široke palete virov, prilagojenih različnim zmožnostim in značilnostim učeče se skupine (npr. starosti, znanju jezika, kulturnega ozadja in telesnih zmožnosti) ter povezanih s slogom učenja.

Cilji in različni koraki dejavnosti morajo biti jasni in razumljivi vsem kot zagotovilo, da lahko vsi sodelujejo, pa tudi zato, da je mogoče ustvariti skupno razumevanje resničnosti sveta in tega, kako so med seboj povezane.

Premišljanje o posameznih korakih postopka učenja nam lahko olajša nekaj vzorčnih vprašanj:

- *Kdo so ljudje v tej skupini (izobraževalci in učenci)?*
- *Od kod prihajajo (kulturno ozadje itn.)?*
- *Kako dojemajo njihovo kulturno identiteto /identitete v tej skupini in družbi, v kateri živijo?*
- *Zakaj so tukaj?*
- *Kako se počutijo v tej skupini?*
- *Kako se obnašajo drug do drugega?*
- *Kako se vsak posebej odziva na obnašanje izobraževalca?*
- *Kako se izobraževalec počuti in odziva na obnašanje učencev kot posameznikov in kot skupine?*

Razumevanje učeče se skupine je nujni osnovni pogoj za vse izobraževalce, zlasti kadar gre za obravnavanje globalnih vprašanj.

Če pomislimo, da v našem globaliziranem svetu nobena osebna ali kolektivna kulturna identiteta ni statična, je bistvenega pomena, da razumemo ljudi v učeči se skupini.

Nad vse pomembna je opredelitev področja znanja, s katerim bomo imeli opraviti, glede na potrebe učeče se skupine.

Enako pomembno je, kako bomo ravnali in ustvarjali ustrezno delovno vzdušje, gradili mostove sporazumevanja in zaupanja ter ustvarili spodbuden, varen in prijeten prostor za učenje drug od drugega in skupaj z drugimi, prostor, v katerem bodo vsi samozavestni in bodo imeli občutek pripadnosti.

Kako lahko kot izobraževalci dosežemo ta cilj? Kakšnemu postopku sledimo?

Odgovor je spet vprašanje: *Ali je mogoče razumeti vsako posamezno osebo in vključiti njegovo/njeno življenje v skupino tako, da uporabljamo **eno** metodo, **eno** dejavnost in **eno** orodje?*

Odgovor so **različne**, privlačne, participativne, ustvarjalne in prilagodljive dejavnosti, v katere se vključujejo vsi učenci, dejavnosti, ki spoštujejo njihove želje, osebnost, življenje, kulturno ozadje in dostojanstvo.

Globalno izobraževanje navdihuje ljudi k uresničevanju pravičnejšega sveta, v katerem vlada več enakosti in človekovih pravic za vse.

Obravnavanje temeljnih zasnov pravičnosti, enakosti in človekovih pravic zahteva metode, ki vodijo v kritično mišljenje in analizo – postopke preučevanja, dejavnosti, ki temeljijo na raziskavah, študiju, preiskavah in poizvedovanju. Hkrati mora biti vsebina učnih dejavnosti povezana z življenjem ljudi, s stvarnimi okoliščinami in človeškimi izkušnjami, zato da se učenci zavejo nepravičnosti in neenakosti. Pomembno pa je tudi priznati in preučevati dejanja pravičnosti, razmere, v katerih v vsakdanjem življenju vladajo enakost in spoštovanje človekovih pravic, zato da je mogoče razmišljati o okoliščinah, ki omogočajo ali ustvarjajo take vrednote v naših družbah.

Očitno je, da je za možnost ohraniti trajno kritično in ustvarjalno raziskovanje sveta, zato da bi vzpostavili kolektivno znanje in skupno razumevanje sveta, v katerem živimo, potreben dejanski demokratični dialog med vsemi akterji, vključenimi v učni proces. Nujno je združevanje različnih sestavnih delov danega sistema vrednot in moči ter razprava o medsebojni odvisnosti stvarnosti različnih ljudi.

Celoviti pristop si prizadeva razumeti neposredne in posredne odnose med oblikami moči, nasilja in nepravičnosti na vseh ravneh, prav tako pa vrednote, prakso in pogoje, ki so potrebni, da bi jih premagali. Premik od nevednosti in nezanimanja k védenju in zavedanju globalnih vprašanj je lahko plod učnega procesa, ki povezuje osebno s kolektivnim in lokalno z globalnim. Premik od znanja in zavedanja k dejavnosti, usmerjeni v uresničevanje *pravičnejšega sveta, v katerem vlada več enakosti in človekovih pravic za vse*, je lahko rezultat učnega procesa, ki si prizadeva razviti kritično usposobljenost in krepiti zmožnosti učencev za udeležbo pri kolektivnem odločanju in delovanje za preobrazbo na lokalni ravni v tej smeri.

Enako pomembno je povezovati teoretično znanje z družbeno stvarnostjo v preteklosti in sedanjosti, da bi razumeli temeljna načela zgodovinskega procesa in dojeli, kako in zakaj je človeštvo prišlo do sedanjih celovitih razmer na lokalni in globalni ravni, ter razvijali pozitivne vizije prihodnosti.

METODOLOŠKI PRISTOP PRI GLOBALNEM IZOBRAŽEVANJU

Učenje na podlagi sodelovanja

Pri učenju na podlagi sodelovanja obstaja pozitivna medsebojna odvisnost med prizadevanjem udeležencev, da bi se učili. Trudijo se, da bi drug drugega podpirali, in tako imajo vsi člani skupine korist od prizadevanja vsakega posameznika. Med udeleženci, ki delajo skupaj, obstaja pozitivna medsebojna odvisnost. Metoda omogoča učenje z interakcijo, izboljšuje komunikacijske spretnosti udeležencev in krepí njihovo samopodobo.

Učenje na podlagi problemov

Metodologije učenja na podlagi problemov spodbujajo ljudi, da zastavljajo vprašanja in nanje odgovarjajo, pri tem pa izhajajo iz naravne radovednosti v zvezi s posameznimi dogodki ali temami. Udeleženci so povabljeni k razmišljanju o vprašanjih, na katera ni popolnih odgovorov ali lahkih rešitev, in k razmišljanju o prepletenosti

okolščin v resničnem svetu. Učenje na podlagi problemov odpira nove poti za dejaven, na nalogo osredotočen in samonadzorovan pristop k učnemu procesu.

Učenje na podlagi dialoga

Dialog ustvarja medsebojen besedni vpliv udeležencev, katerega cilj je spodbujati izmenjavo idej. Deluje kot most med ljudmi in ustvarja prijateljski prostor za razvijanje zamisli, razmišljanje in oblikovanje predlogov, tudi če so si med seboj v nasprotju ali različni. Dialog pomaga razvijati znanje ter veščine komuniciranja in poslušanja, tako pa spodbuja razumevanje različnih vprašanj in stališč. To je ena najpomembnejših metod pri globalnem izobraževanju.

MERILA ZA IZBIRANJE IN OVREDNOTENJE DEJAVNOSTI GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA	
METODE GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA MORAJO BITI	METODE GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA
<ul style="list-style-type: none"> • zanimive • privlačne • motivacijske • izzivalne • participativne • sodelovalne • realistične, pa vendar optimistične • obetavne • reflektivne • usmerjene na različne ljudi • raznolike in spremenljive • osrediščene na učence • ustvarjalne • interaktivne • demokratične • dinamične 	<ul style="list-style-type: none"> • temeljijo na kakovostnih virih • so skladne z vsebino globalnega izobraževanja • ne »poučujejo«, temveč izobražujejo • ozaveščajo • spodbujajo dialog • dajejo občutek pripadnosti • opozorijo na odgovornost vsakega posameznika • vključujejo ljudi • spoštujejo učence • temeljijo na humanističnih vrednotah • razvijajo kritično mišljenje • povezujejo lokalno z globalnim • spodbujajo k dejavnosti • povezujejo vsebino <i>in praxis</i> • temeljijo na obravnavi mikro/makro • spodbujajo humanistične vrednote

POMEMBNE TOČKE PRI IZVAJANJU GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA

Pri formalnem in neformalnem globalnem izobraževanju veljajo za pomembne te točke:

Oprelitev in razumevanje učeče se skupine:

Pri vseh oblikah izobraževanja se izhaja iz razmisleka o položaju in ozadju učeče se skupine; pri globalnem izobraževanju pa je to ključnega pomena. Pri oblikovanju programa globalnega izobraževanja in izbiri ustreznih metod je treba upoštevati predvsem starost, število udeležencev, družbeno in kulturno raznovrstnost v

povezavi z izbranimi temami ter gradivo in prostor, ki so na voljo. Med osnovne elemente sodi tudi to, da izhajamo iz učencev in da z njihovim sodelovanjem raziščemo njihove potrebe. To je pomembno posebno zato, da lahko oblikujemo programe globalnega izobraževanja, kadar učni načrti niso predpisani.

Najpomembnejše metode za opredelitev potreb so pogovori in vprašalniki ter na njih temelječe teme in dejavnosti izobraževalnega programa.

Izbira ustreznega okolja za učenje:

Na učenca osredotočeno okolje temelji na načelu demokratičnega, participativnega, kooperativnega in izkustvenega učenja. V takšnem interaktivnem okolju so kritično mišljenje, demokratični dialog in holistični pogled vrednote in spodbujajo se v vsem izobraževalnem procesu.

UČNO OKOLJE GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA MORA BITI:	UČNO OKOLJE GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA
<ul style="list-style-type: none"> • demokratično in dialoško • participativno • skrbeče in toplo • prijetno in upanje vzbujajoče • spodbudno in navdihujoče 	<ul style="list-style-type: none"> • ustvarja samozavest • podpira vzajemno razumevanje in zaupanje • spodbuja vzajemno učenje • je lahko mikrokozmos sveta

Konceptualni vidik:

Glavne zasnove, povezane z globalnimi vprašanji, ki jih obravnavamo, je treba ustrezno poimenovati. To bo dobro konkretno ozadje, na katerem bo temeljilo interaktivno učenje.

Razvijanje kritičnega mišljenja:

Kritično mišljenje se razvija z različnimi koraki in na različnih ravneh učenja. Učenci morajo najprej prepoznati stvarnost, da se začnejo zavedati globalne družbe in da razvijejo vrednote v zvezi s pravico vsakega posameznika do dostojanstvenega življenja. Potem pa jih morajo skozi analizo in sintezo razumeti. Za razumevanje je bistvenega pomena prenos okoliščin iz njihove lastne stvarnosti in vsakdanjega življenja.

Z analizo, pri kateri razčlenimo okoliščine na posamezne dele, se namesto odgovorov ponudijo vprašanja kaj in kako, dialog, ki temelji na argumentih, in odprtost za drugačnost. Pomemben korak za razumevanje političnih, družbenih, gospodarskih in kulturnih razsežnosti katere koli okoliščine in medsebojne odvisnosti stvarnosti različnih ljudi ter za razvijanje občutka odgovornosti je sinteza, pri kateri postavimo skupaj različne dele svetovne sestavljanke.

Uporaba obstoječega znanja in informacij v novih okoliščinah odpira perspektive za boljši svet z dejavno udeležbo. Z ovrednotenjem znanja na podlagi izrecnih meril v povezavi z izsledki analize in sinteze se razvijajo notranja naravnost in veščine državljanov, ki jim je lastno kritično mišljenje.

Spodbujanje radovednosti:

Zelo pomemben osnovni pogoj za razvijanje kritičnega mišljenja je spodbujanje radovednosti. To je mogoče uresničevati bolj z iskanjem pravih vprašanj kakor z iskanjem pravih odgovorov, ki jih v negotovem svetu prepletenih vprašanj morda niti ni.

Spodbujanje ustvarjalnosti:

Tudi spodbujanje ustvarjalnosti je zelo pomemben osnovni pogoj za razvijanje perspektiv in možnosti za miroljuben, trajnostno naravn svet.

Pristop mikro-makro:

Glavne oblike:

- *Od lokalnega h globalnemu*, tj. od onesnaževanja ali revščine na lastnem področju se premaknemo h globalnim razsežnostim teh problemov in potem nazaj na lokalno raven (»glokalizacija«).
- *Od osebnega h kolektivnemu*, tj. ob osebnih zgodbah in izkušnjah, ki jih predstavijo udeleženci programa multikulturnega globalnega izobraževanja, se srečujemo s problemi preseljevanja na kolektivni ravni.
- *Od emocionalnega k racionalnemu*, tj. od čustev, ki jih zbudijo pripovedi o prej omenjenem preseljevanju na individualni ravni, se premaknemo k raziskovanju splošnih vidikov problema preseljevanja.

Interdisciplinarnost:

Globalna vprašanja je mogoče odpirati v okviru katerega koli predmeta formalnega ali neformalnega učnega načrta. Povezovanje posebnega in splošnega znanja ter podatkov, ki izhajajo iz različnih znanosti, je mogoče z vključevanjem več perspektiv in je potrebno za to, da dojemamo znanje kot enovit sistem, tako pa razumemo sebe in druge v prepletenem, medsebojno odvisnem svetu, v katerem se resničnosti naših življenj lahko dopolnjujejo, lahko pa si tudi nasprotujejo. Osnovni pogoj za premik od kulture individualizma h kulturi partnerstva je sprememba osebnih meril ene same resnice v kolektivna merila mnogovrstnih resničnosti.

Tri časovne razsežnosti:

Pri lotevanju globalnih vprašanj je zelo pomembno vključiti vse tri časovne razsežnosti. Povsem naravno je, da je pozornost najprej usmerjena v problem, kakršen se kaže v sedanjosti. Vendar pa moramo pogledati tudi, kakšen je bil v preteklosti, in raziskati, kakšen bi lahko bil v prihodnosti.

Zgodovina znanja:

Poleg tega je pomembno prepoznati zgodovinska dejstva ter omejenost individualnih in družbenih procesov, različne faze razvoja pojavov, genezo in pot navzdol, meje ter možnost izčrpanja in razpada katerega koli sistema (ekološkega, družbenega, gospodarskega, političnega), da bi lahko dosegli neko sprejemljivo razumevanje okoliščin.

Obnavljanje protislovij:

Globalna vprašanja so pričakovano protislovna. Zato se protislovnosti pri njihovem obravnavanju ne smemo izogibati, temveč se moramo z njimi uravnoteženo spopadati in si prizadevati za sintezo pogledov. Sinteza seveda ni vedno mogoča. Tako, denimo, so lahko vprašanja, povezana z religijo, zelo protislovna in v demokratični razpravi zaključki morda niso mogoči. Vendar pa je veliko vredna že razprava sama po sebi. V gornjem primeru se bo neizogibno obravnavalo vprašanje spoštovanja različnih kultur. Vsi v skupini bodo ugotovili, da živimo v hitro spreminjajočem se svetu, v katerem moramo ponovno razmisliti o obstoječih verovanjih, vrednotah in notranji naravnosti.

Ubadanje z vprašanji nacionalne ali kulturne identitete:

Ta vprašanja so ponavadi povezana s preseljevanjem, ksenofobijo, stereotipi in človekovimi pravicami; zato so lahko zelo protislovna in obravnavati jih je treba z veliko občutljivosti. Globalno izobraževanje sicer pomeni

upiranje obstoječemu stanju, vendar nikoli ne sme veljati za grožnjo, ampak vedno za pozitiven izziv, ki lahko obogati in razširi nacionalno in kulturno identiteto.

Uvajanje elementa spremembe:

Stalno spreminjanje in torej negotovost in neuravnoteženost so resničnost našega sveta. Globalno izobraževanje bi moralo učence pripraviti na to, da sprejmejo to resničnost in se ji pozitivno, konstruktivno prilagodijo. To pomeni iskanje poti za doseganje nekakšnega ravnovesja med stalnostjo in spreminjanjem. Za ta namen je potreben celovitejši pristop, ki povezuje različne razsežnosti bivanja (telesno, intelektualno, čustveno in duhovno) z različnimi razsežnostmi okolja (naravno, družbeno, kulturno, gospodarsko in politično).

Navdajanje z optimizmom in veseljem:

Globalno izobraževanje je optimistično in prinaša upanje. Obstaja veliko modernih prerokov, ki v Kasandrinem slogu napovedujejo konec sveta. Kako obravnavati pesimizem? En dober način je poudarjanje vere v človeško naravo. Poglejte samo dve ali tri generacije nazaj v zgodovino in videli boste, kakšen napredek je bil dosežen, denimo glede socialne varnosti ali širjenja izobraževanja, pa se boste lahko odprli pozitivnim vidikom. Globalno izobraževanje mora dajati tudi veselje – kar je element, povezan z optimizmom. Tudi humor pomaga ustvarjati prijetno vzdušje. Uporabljajte dejavne metode, ki omogočajo veselje ter so lahko izjemno učinkovite pri razvijanju globalnih veščin in vrednot ter spodbujajo delovanje.

Izhajanje iz osebnih izkušenj ali simulacij:

Osebne izkušnje ali simulacije so oblika izkustvenega učenja. Pedagoške teorije pravijo, da se ljudje najučinkoviteje učijo z lastnimi izkušnjami, v okoliščinah, ki združujejo spoznavno, čustva in delovanje. Simulacije v globalnem izobraževanju lahko sprožijo močna čustva, s katerimi ni preprosto ravnati. Izobraževalec mora biti zato pripravljen za ravnanje z njimi ter mora poznati in razumeti vse člane skupine. Emocionalne dejavnosti je treba izbrati skrbno in v točno določenem času, bodisi kot izhodišče bodisi kot del celotnega programa. V nasprotnem lahko preveč čustev oddalji delo skupine od razuma in razmisleka. Za učenje pri globalnem izobraževanju so najučinkovitejše metode, ki so hkrati izkustvene in razmišljajoče ter uravnesijo spoznavno, čustveno in dejavno raven.

Spodbujanje dejavne udeležbe:

Spodbujanje dejavne udeležbe je za spreminjanje vrednot in notranje naravnosti zelo pomembno. Za skupino učencev in za lokalno skupnost lahko dejavnosti načrtujejo učenci na podlagi presoje svoje stvarnosti in potreb. Udeleženci lahko poskušajo predlagati rešitve ali celo začnejo kolektivno akcijo za spodbujanje sprememb v svojem okolju, na mikroravni (v razredu, šoli, skupnosti, vasi itn.), npr. s povezovanjem formalnega izobraževanja z nevladnimi organizacijami (NVO). S temi procesi morejo učenci spoznati, kako lahko sodelovanje in sposobnost za odzivanje na pristne potrebe izboljšata kakovost življenja v skupnosti in bosta po možnosti sprožila vseživljenjsko etično in državljsko prizadevanje.

Ustvarjanje mrežnih povezav med ljudmi:

Pri izvajanju globalnega izobraževanja je zelo pomembno ustvarjanje vezi z drugimi državami, kulturami in družbami. Te vezi pomenijo vidno, konkretno solidarnost skupin, ki skupaj delajo. Tako lahko, denimo, pomagajo ljudem v razvitih regijah, da spoznajo in cenijo vaško življenje v nasprotju z mestnim, ljudem v manj razvitih državah pa pomagajo razumeti, da se v razvitih državah ne rodijo vsi s srebrno žlico v ustih. Po drugi strani povsod obstajajo migranti iz različnih držav. Ko jih vključimo v izobraževalni proces, poskrbimo, da je slišati različne glasove, in tako dejavno pokažemo na našo medsebojno odvisnost in potrebo po solidarnosti.

Uporaba različnih virov:

Izobraževalci, ki izvajajo globalno izobraževanje, bi morali uporabljati široko paleto gradiva glede na stvarnost učnega okolja (kje, kdaj, kdo, kaj, pa tudi glede na vsebino in kontekst programa). Objektivne okoliščine zelo pogosto ne dopuščajo izbire virov. Globalni izobraževalci morajo biti prožni in svoje dejavnosti prilagoditi gradivu, ki je na voljo. Tisto, kar je pri tem izobraževanju pomembno, ni orodje, ampak to, kako ga uporabljamo.

Uporaba medijev:

Dobivanje informacije iz medijev (tisk, TV, internet) je sestavni del našega vsakdanjega življenja. Globalno izobraževanje skozi medije je hkrati sredstvo in cilj – sredstvo zaradi velikanske količine in raznovrstnosti informacij, ki prihajajo iz različnih dopolnjujočih se virov, cilj pa zato, ker je učenje o svetu skozi množične medije najboljši način za razvijanje medijske ozaveščenosti, ki je danes za državljane sveta popolnoma nujna.

Za globalno izobraževanje je uporaba medijev cilj: medijsko izobraževanje je neposredno povezano z globalnim izobraževanjem, saj s kritično obravnavo konkretnega vira informacij spodbuja kritično mišljenje (ugotavljanje, ali je informacija objektivna ali subjektivna, kulturno ali ideološko obarvana), z dekodiranjem znakov ali simbolov poslane informacije (ubeseditev, podobe, zvoki itn.), z analizo pa razlikovanje in primerjanje posameznega dogodka in stvarnih razmer, pa tudi tega, kar je mnenje in komentar. Medijsko izobraževanje podpira globalno izobraževanje, ker je povezano z različnimi temami formalnih in neformalnih programov. Nujni osnovni pogoj za uporabo medijev pri katerem koli predmetu je razlikovanje med informacijo in znanjem/vedenjem.

Uporaba medijev kot vira pri globalnem izobraževanju: uporaba informacij iz medijev v učnem procesu je na mikroravni lahko izjemno zanimiva – poznavanje mikrokozmosa, ki obdaja učečo se skupino, razumevanje, kako se lokalna skupnost odziva na resničnosti sveta, in analiziranje, kako ljudje, ki živijo okrog nas, dojemajo informacije o globalnem kontekstu. Je pa tudi pomemben vir informacij na makroravni za razumevanje soodvisnosti sveta, v katerem živimo. Pri globalnem izobraževanju lahko izobraževalec, ki uporablja medije, spodbuja učence, da so pozorni na globalne probleme, da kritično sprejemajo informacije v kakršni koli obliki, da dekonstruirajo stereotipe ter razvijajo kulturo razumevanja in dejavnega državljanstva.

Učenci, ki v učnem procesu globalnega izobraževanja uporabljajo medije, so lahko dejavni raziskovalci informacij in sodelujoči udeleženci pri odkrivanju znanja.

Uporaba medijev kot sredstva za delovanje globalnih državljanov: uporaba medijev je dober način ne le za pridobivanje, temveč tudi za širjenje informacij iz skupine v lokalno ali globalno skupnost, če skupina preide z učenja k aktivizmu v stvarnem svetu ali kibernetnem prostoru. Medije je mogoče uporabljati za ozaveščanje ljudi in za to, da opozorimo na individualne ali kolektivne akcije v skupno korist (npr. akcija solidarnosti ali sodelovanja v korist skupnosti, protest proti nasilju, multikulturni dogodki, akcije za trajnostni razvoj).

Dinamičen proces:

Globalno izobraževanje je nepretrgan proces priprav, delovanja in razmišljanja. Vsi udeleženci tega izobraževanja izvajajo presojo potreb, razvijajo predloge, ustvarjajo akcijske načrte, razmišljajo o svojem delu in si izmenjujejo ugotovitve z drugimi v skupini. Notranje ovrednotenje je pomemben steber celotnega procesa; temelji na premisleku in je povezano s cilji dejavnosti. Rezultati vrednotenja so lahko izhodišče za preoblikovanje dejavnosti ali projekta ali pa za nove poglede in načrte. Globalno izobraževanje ni statično in ponavljajoče se, ampak stalen in dinamičen proces razmišljanja in akcije ali drugače: *praxis*.

METODE IZVAJANJA GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA

Globalno izobraževanje s svojo široko paletto vprašanj, ki jih obravnava, in dinamičnih hotenj dejansko ponuja številne priložnosti za različne metode, ki jih je mogoče uporabiti – od bolj “klasičnih” do bolj “inovativnih”. Izobraževalci pa si morajo zapomniti, da je metoda pristop k učenju ter da je neposredno povezana s cilji in v notranje skladni in dinamični interakciji z vsebino posameznega problema in dejavnosti. Poleg tega ni najpomembnejše pridobivanje samega znanja, temveč proces, v katerem se učenci učijo učiti.

Pri globalnem izobraževanju je pomembno, da vedno uporabimo zgoraj predstavljene metodološke predloge. To pomeni, da na učenca osredotočeno okolje na splošno izključuje zelo »klasično« metodo dolgih predavanj za učence, ki so pasivni, tudi če se uporablja sodobna tehnologija. Podobno niti učni listi ne morejo biti preveč učinkoviti, če temeljijo na dolgih, suhoparnih znanstvenih besedilih, ki jim sledijo številna »akademska« vprašanja z zahtevo po odgovoru. Po drugi strani pa lahko zgodbe (pripovedovane ali predstavljene s stripom) ali risanke, ki jih spremljajo navdihujoča vprašanja, bolje motivirajo učence, da iščejo odgovore v skupini in obravnavajo vidike globalnih vprašanj v participativnem, kooperativnem, izkustvenem in predvsem demokratičnem učnem okolju.

Na tej podlagi je dobrodošlo kar koli, kar spodbuja sodelovanje: dejavnosti za prebijanje ledu ali vnašanje dodatne energije, simulacije in igre, igranje vlog, viharjenje možganov, reševanje problemov, debate, skupinske

in panelne razprave, okrogle mize, delo v parih, izmenjava izkušenj, raziskave in predstavitve, študijski obiski, participativna umetnost, študije primerov, umetniške dejavnosti, ki vključujejo glasbo in/ali ples, ali dejavnosti, ki izhajajo iz pripovedk in zgodb ali likovne umetnosti/ikonografije (fotografije, filmi, kolaži, stripi, risbe itn.). Obstajajo številne takšne metode in usposobljeni izobraževalci jih poznajo. Danes je veliko gradiva v natisnjeni obliki ali na spletu, kar zagotavljajo evropske in mednarodne organizacije, opisujejo pa konkretne primere in ideje za take metode⁷.

Pri vseh metodah mora biti osrednje sporočilo, da naj bo prostor, v katerem se izvaja globalno izobraževanje, metaforično podoben čebelnjaku, v katerem imajo vse čebele svojo vlogo pri uresničevanju skupnega namena, s to razliko, da izobraževalec ni nekakšna avtokratska matica.

Razume se, da je treba, če gre za neformalno izobraževanje, povezano z mladinskimi skupinami ali z bolj zreliimi odraslimi, skrbeti, da je izobraževalec podoben dirigentu v orkestru, v katerem skupaj z igralci demokratično odloča o podrobnostih programa, pa tudi o vlogah vsakega posebej in celotne skupine, zato da bi uresničili ubrano simfonijo.

IZOBRAŽEVALCI, UČENCI IN IZOBRAŽEVALNE OBLASTI SE SREČUJEJO Z NOVIMI METODAMI

Ker izobraževalci ne delujejo samo kot pripadniki izobraževalnega sistema, temveč tudi kot posamezniki in pripadniki nenehno spreminjajoče se družbe, pri izobraževanju kot plod procesov od spodaj navzgor pogosto nastajajo inovativne metode. Kot izobraževalci na področju globalnega izobraževanja morate nedvomno razvijati lastne metode v skladu s svojim znanjem, veščinami, usposobljenostjo, osebnostjo, samozavestjo, idejami in motivacijo. Zaradi samo-vrednotenja, povezanega s kritičnostjo do konvencionalnih metod, ki se uporabljajo v izobraževanju, ali pa zaradi preproste človeške potrebe po razvijanju in izboljševanju mnogi izobraževalci iščejo nove metode, ki so primerne za izzive v današnjem času. Včasih zahtevajo nove in inovativne metode tudi učenci ter so kritični do tradicionalnih metod. Toda zelo pogosto, vsaj pri formalnem izobraževanju, izobraževalci, ki iščejo in sprašujejo po novih metodah, v programih usposabljanja, ki jih zagotavljajo izobraževalne oblasti, dejansko iščejo samo novo orodje. In zelo pogosto oblasti ponudijo novo orodje ali opremo in pričakujejo, da bo njuna uporaba spremenila metodologijo in tako vplivala na »učinkovitost« pouka, ne da bi razmišljali o medsebojnem ujemanju orodja, metod, ciljev in vsebine (kaj, kdo, kako). Zato je razjasnitev vloge in pomena inovativnih metod z novim orodjem in opremo ali brez njiju še eden od izzivov za globalno izobraževanje.

⁷ Glej spletno stran Centra sever-jug: www.nscentre.org, education link.

PRIPOROČANA PRAKSA

a) Projektna metoda

Delo, ki se vrti okrog skupne globalne teme ali posameznih njenih vidikov, je zelo ustvarjalna naloga za učence v formalnem in neformalnem sektorju. Vključuje lahko nekatere elemente, kakršni so informativna besedila, pesmi ali proza, fotografije, risbe, grafike, stripi, risanke, izvlečki iz časopisov ali revij, kolaži, šolsko glasilo, glasba, igranje vlog in celo produkcija avdiovizualnega gradiva ali CD-romov. Celo kadar projekt izvaja posameznik, mora imeti kolektivno razsežnost, ki vključuje končno predstavitev, razpravo in vrednotenje v razredu. Vendar pa je boljše, kadar je plod timskega dela, h kateremu lahko udeleženci prispevajo nekatere ali vse prej naštetite elemente, v skladu s svojim zanimanjem in nadarjenostjo. Dobrodošlo je tudi terensko delo, ki, kjer je to mogoče, izhaja iz lokalnih razmer. Končni rezultat je lahko razstava celotnega projekta v prostoru, kjer je bil ustvarjen, ali pa na ravni lokalne skupnosti⁸.

Velika priložnost za take projekte je »teden globalnega izobraževanja« – vsakoletni dogodek, za katerega je dal pobudo in ga usklajuje Center sever-jug Sveta Evrope.

b) Metoda svetovnih vezi

Ta metoda da lahko prejšnji resnično vsebino. Kakor je bilo na splošno že rečeno, je za programe globalnega izobraževanja v formalnem in neformalnem sektorju ključnega pomena, da zaradi dejavnega sodelovanja pripeljemo globalno resničnost v razred (ali kateri koli drug prostor učenja).

To je mogoče narediti različno:

- da pripeljemo ljudi iz drugih držav v učni proces ali pa celo obiščemo druge države, kadar je mogoč skupinski obisk;
- da ustvarimo povezave in mreže med ljudmi iz različnih delov sveta z dopisovanjem po konvencionalni ali e-pošti;
- da so v vaši sredi dobrodošli obiskovalci iz drugačnih kultur, npr. priseljenci, ki živijo v vaši državi, v zbornici ali v šolskem razredu ali pa v kakšnem drugem kraju, kjer poteka program globalnega izobraževanja;
- da organiziramo multikulturne dogodke, praznovanja, razstave ali druge dejavnosti v šolah ali drugih javnih prostorih in da so pri takih dejavnostih vključeni ljudje različnih kultur ter različne vrste hrana, glasba, ples in morda tudi gledališče;
- da odpeljemo učence na območja, kjer živijo ljudje v stiski, tako da doživijo ta položaj in po možnosti sodelujejo z njimi pri spopadanju z lokalnimi težavami;
- da se učenci vključujejo v dejavnosti, katerih cilj je pomoč ljudem, ali pa v prostovoljne dejavnosti nevladnih organizacij, zlasti v okviru formalnega izobraževanja;
- z organiziranjem srečanj učiteljev, učencev in staršev za učenje v zvezi z multikulturnostjo.

⁸ Glej spletno stran Centra sever-jug: www.nscentre.org, education link.

c) Mednarodna šolska partnerstva

Ta praksa dopolnjuje prejšnjo. Obstaja na stotine dvostranskih vezi med šolami na jugu in severu ter vzhodu in zahodu. Več mednarodnih organizacij, ki se ukvarjajo z ustvarjanjem povezav med šolami, zdaj vzpostavlja trikotnike in (postopno) mreže medšolskih povezav, ki ponujajo spletne strani, ideje ter izkušnje in poročila v pisni obliki. V večini evropskih držav obstajajo nacionalne agencije ali nevladne organizacije, ki zagotavljajo podporo šolam z zanimanjem za mednarodno šolsko partnerstvo. Zlasti šolska partnerstva sever-jug ponujajo mnogo priložnosti za globalno izobraževanje.

Z našega stališča ta partnerstva omogočajo:

- *boljše razumevanje globalne soodvisnosti z neposrednimi stiki učiteljev in učencev partnerskih držav in šol,*
- *premagovanje medsebojnih stereotipov in predsodkov,*
- *večjo motiviranost učencev in učiteljev,*
- *novo kulturo poučevanja in učenja, npr. z medpredmetnim povezovanjem in prekrivanjem,*
- *nadaljnje razvijanje pomembnih ključnih usposobljenosti za vse udeležence, npr. za sodobne komunikacijske tehnologije, vodenje projektov, tuje jezike ter mednarodno komunikacijo med študenti in učitelji.*

Z metodološkega stališča ponujajo šolska partnerstva sever-jug številne možnosti za oprijemljive dejavnosti v razredu:

- *izmenjavo pisem (rokopisnih ali e-pisem),*
- *oblikovanje in uporabo interaktivnih spletnih strani (vključno s forumi in klepetalnicami),*
- *izmenjavo rezultatov dela na projektih med partnerskimi šolami,*
- *obisk strokovnjaka iz države partnerske šole, ki živi v vaši vasi ali mestu, v šolskem razredu, zato da pridobite več informacij o partnerskih državah,*
- *načrtovanje vzajemnih obiskov partnerskih šol.*

d) Debatna tekmovanja

Debatna tekmovanja so zelo privlačna metoda za ozaveščanje učencev v formalnem ali neformalnem okolju o sodobnih vprašanih globalnega izobraževanja. Glede na sredstva, ki so na voljo, jih je mogoče organizirati za posamezno skupino, šolo, na lokalni, državni ali pa na mednarodni ravni.

Cilji tekmovanja:

- *razvijanje govornih veščin in veščin argumentiranja na podlagi kritičnega mišljenja,*
- *razvijanje občutljivosti učencev za sodobne probleme in spodbujanje k zastavljanju vprašanj z raziskavo teh problemov,*
- *kultiviranje kritičnega uma,*
- *razvijanje kritičnosti do prejetih sporočil in odpornosti proti manipulaciji.*

Merila za ocenjevanje:

- vsebina (*prepričljivost, argumenti, govorna raven*),
- splošni vtis (*glas, drža telesa, gestikulacija, izražanje*),
- čas (*upoštevanje časovnih okvirov*).

Splošna pripomba: najpomembnejši element tovrstnih tekmovanj ni zmaga, ampak sodelovanje. Udeleženci morajo razumeti, da je dragoceno samo spodbudno potovanje, ne pa cilj. S potovanjem pridobivajo izkušnje in znanje, s katerimi rastejo v razsvetljene globalne državljane.

e) Participativna umetnost

Participativna umetnost ima vlogo vmesnika pri medsebojnem vplivanju moderatorjev (umetnikov in/ali drugih oseb s posebnim ozadjem) in neumetnikov, pri čemer se uporabljajo pravila in instrumenti posebej za predstavo. Ta kolektivna učna izkušnja s spodbujanjem načel, ki ustvarjajo skupen varen prostor ter zagotavljajo telesno in duševno ugodje, usmerja udeležence k samoizpopolnjevanju drugačne vrste. V tem prostoru delajo skupaj izobraževalci (trenerji, učitelji, psihologi, umetniki) in učenci, v partnerstvu, ki temelji na spoštovanju in enakosti. Tovrstna umetniškoizobraževalna dejavnost je odgovor na potrebe skupine, ugotovljene v predhodni fazi po posebnem postopku. Navezujoč se na cilj izobraževanja, je pri participativni umetnosti proces enako pomemben kakor končni rezultat (predstava, *happening*, slikanje grafitov, družabno gledališče itn.).

Metode participativne umetnosti zrahljajo zadrego in jo nadomestijo z zadovoljstvom, ki izhaja iz potrjevanja možnosti/osebnosti in osebnih dosežkov.

Gledališki forum kot oblika participativne umetnosti je metoda v drugačnih okvirih in za različne probleme, s katerimi se ubadajo drugačne skupine z drugačnimi interesi, ki izhajajo iz drugačnih družbeno-poklicnih kategorij.

Trenerji uporabljajo participativno umetnost kot učinkovit način za spodbujanje delovanja/vključevanja na družbeni, politični in izobraževalni ravni. Metoda temelji na gledališkem jeziku in estetskem prostoru ter se uporablja za spodbujanje sodelovanja med vsemi udeleženci, ki postanejo gledalci in igralci hkrati, združeni v raziskovanju, analiziranju in ponovnem razmisleku o večini problemov skupine, ki ji pripadajo.

Za začetek pokažemo sceno, v kateri nastopa problem (vzorec), ki kaže delovanje kot stimulans in na katerega se gledalci/igralci odzovejo in poskušajo najti rešitve ali možne alternative, tako da zamenjajo glavnega in/ali stranske like, s čimer vnesejo v delo nov potek dogodkov. Vzorčni prizor/problem mora vsebovati najmanj eno nesprejemljivo ravnanje (nasilje, zapostavljanje, nesodelovanje itn.), ki ga bodo udeleženci spremenili in nadomestili z normalnim ravnanjem.

Po izkušnjah je forum uporaben za analizo okoliščin, četudi se možne rešitve ne razvijejo do konca. Zadovoljiv rezultat je že pozitiven pristop. Vsekakor so razprava, forum in sam proces pomembnejši kakor predlagana

rešitev, kajti že sama konfrontacija idej ter izmenjava utemeljitev in argumentov spodbujata in usposabljata udeležence za delovanje v resničnem življenju. Simulacija v forumu je dobra rešitev za resnično življenje.

f) Družbeno koristno delo

Ta tehnika vključuje družbeno koristno delo in razmislek o njem. Neguje družbeno odgovornost in zavzetost v zvezi z neposredno stvarnostjo. Družbeno koristno delo je lahko tudi uporaba znanja in veščin pri posebnih vprašanjih ali pri učenju tega, kako poskrbeti za prenos posebnih okoliščin. Povezano je z zamisljivo o praktičnih dejavnostih, ki se navezujejo na graditev znanja. Vsebin se je mogoče učiti ne le s teorijo, ampak tudi iz dodane vrednosti, ki izhaja iz nove sestavine – iz terenskega dela in prakse, ki konceptom, o katerih uči teorija, dajejo globino s pridobivanjem izkušenj v resničnem življenju.

Za globalno izobraževanje je družbeno koristno delo odlična učna praksa, ki daje informacije in omogoča razvijanje veščin za učenje v »resničnih okoliščinah« vsakdanjega življenja in družbe.

g) Učenje skupnega življenja⁹

Izkustvene prakse

Za učenje skupnega življenja je značilno, da:

- *učenci sledijo lastni radovednosti in zanimanju,*
- *učijo se iz neposredne izkušnje (učenje z delom),*
- *izobraževalec je predvsem moderator ali mediator, ne pa edini vir znanja,*
- *ne obstaja formalno ovrednotenje učenja,*
- *učenci razmišljajo o svojem učenju naknadno.*

Sodelovalne prakse

To je družabno in interaktivno učenje, pri katerem imajo procesi v skupini prednost pred individualnim učenjem. Dejavnosti globalnega izobraževanja, ki izhajajo iz te perspektive, spodbujajo razvijanje veščin, kakršne so:

- *določitev skupnega cilja,*
- *timsko delo,*
- *določitev vloge za vsakega člana skupine,*
- *določitev skupne odgovornosti,*
- *organiziranje delitve dela,*

⁹ Delors, J. Apprendre - *Un trésor est caché dedans*, Pariz, Ur. Odile Jacob, 1996.

- določitev skupnih sredstev,
- ustvarjanje sposobnosti za učenje drug od drugega.

Medkulturne prakse

Marsikje, kjer poteka globalno izobraževanje, spodbujajo to obliko učenja, ki temelji na dveh načelih:

- *kulturnem relativizmu, v skladu s katerim ne obstaja hierarhija kultur (dejavnosti v okviru ene kulture ni mogoče presojati na podlagi druge kulture),*
- *vzajemnosti ali, z drugimi besedami, interakciji in navzkrižnem seznanjanju s kulturami v smislu naših multikulturnih družb.*

Interkulturno učenje, ki ga razvijajo na prizoriščih globalnega izobraževanja in ki izhaja iz teh dveh temeljnih načel, bi moralo omogočati doseganje naslednjih ciljev:

- *preseganje etnocentrizma,*
- *pridobivanje zmožnosti empatije z drugimi kulturami,*
- *razvijanje načinov sodelovanja prek kulturnih meja in v multikulturnem okolju,*
- *pridobivanje zmožnosti sporazumevanja prek kulturnih meja, npr. z dvojezičnostjo,*
- *oblikovanje nove kolektivne identitete, ki presega individualne kulturne razlike.*

Akcijske prakse

To je ciljno usmerjen proces, praviloma organiziran kot projekt z natančno opredeljenimi rezultati. Da ga lahko izvedejo, morajo trenerji/učitelji:

- *izrecno oblikovati cilje učenja,*
- *pomagati učencem pri izbiranju njihovih strategij,*
- *spodbuditi učence, da sami prevzamejo odgovornost za svoje učenje,*
- *razviti oprijemljiv projekt, ki ga v celoti lahko izvedejo učenci,*
- *spodbujati postopno povečanje neodvisnosti učencev,*
- *pustiti učence, da sami premišljajo o svoji dejavnosti (učenje z razglabljanjem).*

Kontekstualne prakse

To predvideva stalno vključevanje posameznika, ki se uči, v sistem kulturnih in državljskih referenc skupine, skupnosti ali družbe, ki ji pripada ali s katero se identificira. Da bi spodbudili to pomembno učenje, se morajo akterji, ki so vključeni v projekt, osredotočiti na:

- *pomoč učencem, da dobijo celovito predstavo o učnih ciljih in strategijah,*

- spodbujanje učencev ter pojasnjevanje vrednot in identitet, ki jih prevzemajo,
- uporabo predhodnih izkušenj in znanja učencev,
- spodbujanje učencev, da širijo, preizkušajo in uporabljajo nove izkušnje v svojem vsakdanjem življenju,
- dopuščanje, da pridejo učenci do lastnih sklepov,
- spodbujanje globalne vizije družbe.

h) Šport

Šport lahko spodbuja enakost, sodelovanje in vključenost ter izboljšuje take družbene vrednote in cilje posameznikov, kakršni so trdo delo, pošteno ravnanje, razvijanje značaja in timsko delo. Pokazalo se je, da so za udeležence, ki se ukvarjajo s športom, značilni večja zavzetost v skupnosti, boljši medosebni odnosi in večja verjetnost, da bodo prevzemali vodstvene vloge. Ker šport poleg tega spodbuja družbeno kohezivnost ter medsebojno razumevanje in spoštovanje, ga je mogoče uporabiti tudi za prenašanje sporočila o razumevanju v različnosti in za pomoč pri iskanju nenasilnih sredstev za spoprijemanje z zahtevnimi okoliščinami¹⁰.

Globalno izobraževanje mora vključevati šport kot enega najpomembnejših virov zaradi zanimanja in navdušenja, ki ga ustvarja pri otrocih in mladini, in možnosti, ki jih to zanimanje odpira za ustvarjanje odprtega prostora za dialog, raziskovanje in študij med skupinami z različnim kulturnim, verskim in etničnim ozadjem, ki je značilno za globalizirani svet¹¹.

MERILA ZA NAČRTOVANJE IN OVREDNOTENJE GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA

Kakor je bilo že omenjeno, se pri globalnem izobraževanju uporablja veliko različnih metod in gradiva ter je mogoč širok razpon izobraževalnih okolij in dejavnosti.

Usmeritvi pri načrtovanju, izvajanju in ovrednotenju dejavnosti, ki temeljijo na metodologiji globalnega izobraževanja, je lahko v pomoč ta seznam vprašanj:

I. Razlaga ciljev

- *Kakšno sporočilo želim prenesti svojemu občinstvu/ciljni skupini ob koncu dejavnosti?*
- *Kakšni so cilji (število udeležencev in strategija) dejavnosti?*
- *Proces organiziranja dejavnosti globalnega izobraževanja je pogosto pomembnejši od dosežkov.*

¹⁰ Več o športu kot metodi na spletni strani: www.toolkitsportdevelopment.org.

¹¹ Več o praksah v: Birzea, César - *Education for democratic citizenship: a lifelong learning perspective*, Svet za kulturno sodelovanje (CDCC). Svet Evrope, Strasbourg, junij 2000.

2. Pritegnitev partnerjev in deležnikov

- *Kdo (kolegi, strokovnjaki, organizacije) bi bil lahko partner pri organiziranju dejavnosti globalnega izobraževanja?*
- *Ali je mogoče vključiti ljudi iz različnih družbenih in kulturnih okolij (npr. skupnosti, verske skupine)?*
- *Kako in v kakšni obliki bi se lahko vsi partnerji vključili v načrtovanje in izvajanje dejavnosti globalnega izobraževanja?*
- *Kakšno vlogo naj bi imeli različni partnerji? Ali lahko opravijo svoje naloge?*
- *Kako je organiziran proces sodelovanja? Ali vlada vzdušje spoštovanja in sodelovanja?*
- *Ali je gotovo, da se vsi partnerji lahko poistovetijo s procesom in dosežki?*

3. Oblika dejavnosti

- *Ali obstaja ustrezno razmerje med vsebino in vrsto/obliko dejavnosti?*
- *Ali vrsta/oblika dejavnosti omogoča dejavno udeležbo?*
- *Ali sta kraj dogajanja in okolje lokalnega izobraževanja primerna?*

4. Logistika

- **Časovna razporeditev:** *ali je dejavnost globalnega izobraževanja načrtovana dosti vnaprej? Ali je bil datum (dan v tednu v zvezi z drugimi dogodki na isti dan) ustrezno izbran?*
- **Proračun:** *ali je potrebno zunanje financiranje oz. pridobivanje sredstev (npr. za najem prostora, honorarje)? Vprašanje proračuna mora biti razčiščeno med vsemi partnerji.*
- **Človeški viri:** *ali obstaja dovolj podpore ljudi za to dejavnost?*

5. Stiki z javnostjo in mediji

- *Kakšne vrste promocija (npr. letaki, plakati, radijski ali televizijski spoti) je načrtovana?*
- *Ali je v promocijo mogoče vključiti lokalne, regionalne ali nacionalne medije?*

6. Trajnost

- *Kakšna dokumentacija (za udeležence) se načrtuje?*
- *Se pričakujejo kakršne koli nadaljevalne dejavnosti?*

7. Ovrednotenje

- *Kakšno ovrednotenje dejavnosti se načrtuje?*
- *Je načrtovano ovrednotenje timskega dela?*

MERILA ZA IZBIRO IN OVREDNOTENJE VIROV

Kakor je bilo že omenjeno, ni ene same metode za vse ciljne skupine. Prav tako ni mogoče za vse učeče se skupine uporabljati vseh virov; in istega vira ni mogoče uporabljati na enak način v različnih skupinah ali v različnih okoliščinah. Tega se moramo zavedati, kadar koli izbiramo vire za konkretno učno uro ali dejavnost.

Vendar pa je za izbiro koristnih virov globalnega izobraževanja mogoče priporočiti nekatera merila za vse izvajalce tega izobraževanja v formalnem in neformalnem okolju. Podobna merila je mogoče uporabiti za ovrednotenje virov v zvezi s cilji globalnega izobraževanja in glede na vpliv na učečo se skupino. Seveda pa kot izobraževalci ne moremo pričakovati, da bomo našli vire z vsemi spodaj navedenimi značilnostmi, kajti drugače se ne bomo nikoli odločili, da bi jih preizkusili ali uporabili.

1. Uporaba vira z učečo se skupino

Izberite vire odvisno od vaše skupine. To pomeni glede na:

- **starost učencev** v skupini – ne preveč enostavne, ne prezahtevne, ne pretročje, ne preresne,
- **raven znanja jezika** učencev – če ne razumejo navodil v gradivu, ne morejo sodelovati. Če pa so navodila preveč enostavna, se jim bo zdelo, da jih nimate za dovolj pametne ali dovolj stare za uporabo teh virov,
- **zmožnosti** vseh učencev, zlasti kadar je skupina mešana. Ni dobro poskušati uporabiti vira, če niste prepričani, da lahko z njim delajo vsi učenci,
- **kulturno raznovrstnost** skupine – ne preveč usmerjeno v eno samo kulturo, zlasti če je skupina multikulturna, ker učenci morda ne bodo razumeli vsebine ali pa jo bodo razumeli narobe,
- **zanimanja skupine** – gradivo, ki je za izobraževalca ali trenerja zelo zanimivo, je za učence lahko dolgočasno.

2. Oblika

Kadar je gradivo paket ali orodje, malo ali veliko, v enem ali več delih, moramo preveriti, ali je:

- preprosto zapakirano,
- ga je lahko prenašati ročno ali v prtljagi,
- ga je lahko odpreti in pripraviti za uporabo,
- ga je lahko uporabljati v prostoru, namenjenem dejavnosti,
- ga je lahko uporabljati v času, ko poteka dejavnost.

Če je vir v elektronski obliki, moramo preveriti, ali je:

- v učnem okolju na voljo potrebna oprema (računalniki, internetni priključek itn.),
- format združljiv z enoto, ki je na voljo za dejavnost,

- vir mogoče namestiti hitro in preprosto,
- dostopnost podatkov enostavna za vse.

3. Oblika in vsebina

Dober vir:

- omogoča uporabo v različnih okoliščinah,
- mogoče ga je prilagoditi različnim okoliščinam,
- omogoča, da se po potrebi preprosto spremeni,
- je po potrebi lahko prevedi v drug jezik.

4. Vsebina

Vir za globalno izobraževanje:

- odpira vprašanja za razpravo o temah globalnega izobraževanja,
- izzove vprašanja o stereotipnih pogledih,
- ponudi stvarno, pa vendar spodbudno perspektivo,
- vključuje perspektive drugih,
- izboljšuje učno okolje.

5. Cilji in pričakovanja

Dober vir med dejavnostjo:

- spodbuja izobraževalca in skupino učencev k uporabi,
- pomaga izobraževalcem doseči njihov cilj na zanimivejši in spodbudnejši način,
- pomaga učencem uresničiti cilje in pridobiti znanje,
- ustreza pričakovanju izobraževalcev in učencev, hkrati pa kdaj prijetno presenetiti,
- spodbuja ustvarjalnost,
- je primeren za vsebino in kontekst dejavnosti.

Dober vir po dejavnosti:

- vzbuja željo po nadaljnjem učenju,
- odpira možnosti za nove dejavnosti,
- daje navdih za uporabo drugih virov globalnega izobraževanja,
- pomaga razvijati kritičen pogled (pozitiven ali negativen) na druge vire,
- pomaga pri oblikovanju meril za izbiro virov,
- omogoča učencem in izobraževalcem pri razglabljanju in izboljševanju učne metodologije.

6. Učinek

Dober vir je v veselje, če

- je lahko zabaven ali resen,
- lahko vsebuje enostavne ali zapletene zamisli,
- nas lahko spravi v smeh ali jok,
- zagotovo pa sproži kritično razmišljanje.

7. Kako ga uporabiti:

Dober vir za globalno izobraževanje:

- pritegne k sodelovanju,
- uporablja ga lahko vsak,
- je predstavljen na način, ki spoštuje uporabnika,
- prebuja ustvarjalnost uporabnikov,
- zahteva interaktivnost,
- pokaže, kako je treba skrbeti zanj.

8. Pred izbiro vira:

- če je mogoče, pridobite mnenje izobraževalcev, ki so ga že uporabljali. Vendar pa ne pozabite, da tudi uporaba istih virov ni nikoli enaka, saj je odvisna od različnih okoliščin in nepričakovanih dejavnikov,
- preizkusite ga najprej v majhnih skupinah, da vidite, kako deluje. Če gre kaj narobe, je manj neprijetno, če načrte spreminjate v majhni skupini kakor pa v veliki,
- predstavljajte si, da ste v položaju učenca, in premislite, ali bi se želeli učiti iz tega vira,
- Izračunajte stroške tega vira in koliko sredstev potrebujete za celoten projekt.

9. Po uporabi vira:

- razmislite, ali vam je pomagal uresničiti vaše cilje,
- razmišljajte o vprašanjih, ki so se odprla,
- izmerite učinek na vašo skupino,
- poiščite dodano vrednost vaše dejavnosti v zvezi z vprašanji globalnega izobraževanja.

MERILA ZA OBLIKOVANJE UČNEGA NAČRTA ZA FORMALNA IN NEFORMALNA OKOLJA

To, kar je nemara treba razložiti in o čemer se je treba dogovoriti, je, da oblikovanje učnega načrta za globalno izobraževanje ne pomeni v obstoječi ali novi učni načrt vključiti neko posebno novo disciplino. To pa zato, ker, prvič, globalno izobraževanje ne more biti omejeno na eno samo disciplino, posebno če je ves učni načrt usmerjen drugam, kar zadeva izobraževalne cilje. In drugič, ne more biti omejeno z izolirano voljo enega samega izobraževalca, koordinatorja ali odločevalca, še zlasti če se vsem drugim zdi, da jih to ne zadeva. In končno, globalno izobraževanje po svoji temeljni naravi sega skozi ves učni načrt, kar spodbuja k vključevanju globalnih vprašanj v vse izobraževalne programe in izobraževalcem omogoča, da se lotevajo teh vprašanj s katerim koli predmetom.

Merila za oblikovanje učnega načrta globalnega izobraževanja je mogoče postaviti na dve osi, (a) merila glede vsebine samega učnega načrta in (b) merila za postopek, po katerem se učni načrt oblikuje. Obe osi morata seveda biti v skladu s cilji globalnega izobraževanja.

NIKOLI NE POZABITE, DA JE VIR ZGOLJ VIR. KORISTNOST VIRA JE ODVISNA OD TEGA

- Kako ga uporabljate
- Kako dolgo ga uporabljate
- Kako pogosto ga uporabljate v isti skupini
- Kako ga vaša skupina sprejema
- Kaj dosežete po uporabi tega vira

Merila glede vsebine učnega načrta globalnega izobraževanja

Kakor je bilo že povedano, sodijo v vsebino učnega načrta ne le spoznavna in etična, temveč tudi metodološka vprašanja. To pomeni najprej, da mora biti perspektiva globalnega izobraževanja zajeta v vse vidike postopka učenja, v učnem okolju, v metodah in dejavnostih ter v učbenikih in drugih virih. Nekaj vprašanj nam lahko pomaga pri opredelitvi, kaj je v učnem načrtu specifično za globalno izobraževanje, kar je pomembno za to, da oblikujemo vsebino in potem z istimi merili ocenimo učinkovitost učnega načrta tega izobraževanja.

- *Ali učni načrt krepi mednarodno razumevanje in razvija občutek globalne odgovornosti?*
- *Ali je učni načrt pretežno etnocentričen, nacionalno ali evropsko naravnani ali pa je naravnani multikulturno ter mu je lastna globalna vizija in razumevanje sveta?*
- *Ali je poudarek na preučevanju vzrokov za konflikte in nasilje ter pogojev za mir za posameznike, institucije in družbe v perspektivi treh časovnih razsežnosti?*
- *Ali temelji na prepoznavanju zgodovinskih dejstev in medsebojne povezanosti pojavov ter poznavanja pojavov?*

- Ali obstaja povezava med posameznimi vprašanji v okviru vsake znanosti/predmeta in splošnega znanja ter globalno in historično perspektivo, ki krepi temeljne humanistične vrednote?
- Ali obstaja možnost povezav med različnimi predmeti, ki omogočajo celovito preučevanje medsebojne odvisnosti vzrokov in posledic revščine ter vse večjih družbenih razlik, konfliktov in nasilja, zatiranja posameznikov in družbene izključenosti, preseljevanja in ksenofobije, enostranskega razvoja in ekoloških katastrof na lokalni in globalni ravni?
- Ali je učni načrt osnovan na temeljnem znanju in humanističnih vrednotah, ko preučuje kolektivno in raznovrstno med različnimi perspektivami?
- Ali pozitivno in konstruktivno upošteva različno kulturno ozadje učencev in izobraževalcev, tako da gradi na obstoječem znanju, ki prihaja z različnih strani našega globalnega sveta?
- Ali pomaga učencem razvijati veščine socialne pismenosti za konstruktivno obravnavanje svetovnih problemov različnih razsežnosti in na različnih ravneh, od osebne do globalne?
- Ali je teorija jasno povezana s praxis in odpira učencem možnost, da ravnajo kot odgovorni državljani sveta?
- Ali učni načrt obsega participativne strategije in makro/mikroperspektive aktualnih svetovnih problemov kot način interakcije, kot pomembno os razvijanja delovnih projektov, kot elemente analize in razprave med učenci, ki jih pripravljajo na to, da so dejavni člani družbe, ki iščejo rešitev v solidarnosti?
- Ali vključuje stroge smernice za metode poučevanja, izbiro virov, dobre prakse oz. ali je ugoden za številne različne vire in metode, pri čemer ponuja široko paleto primerov dobre prakse in virov?
- Ali različna predmetna področja ponujajo priložnost za učenje za prihodnost, vključno z odprtim preučevanjem vprašanj v zvezi z zgraditvijo varnejše, pravičnejše, miroljubnejše in bolj trajnostno naravnane svetovne družbe?
- Ali obstaja prožen okvir, ki omogoča izvajanje različnih metod in uporabo več virov? Ali omogoča sodelovanje in učenje drug od drugega?
- Ali je zagotovljeno prizadevanje za »enotnost učenja« po formalnem in neformalnem učnem načrtu?
- Ali je dovolj prostora in svobode za zunajšolske dejavnosti, ki so skladne s cilji učnega načrta?
- Ali je posebna pozornost namenjena razvijanju veščin vseživljenjskega izobraževanja, ki bodo okrepile sposobnost ljudi za sodelovanje v sinergiji prizadevanja za družbeni in trajnostni razvoj?
- Ali posamezni deli učnega načrta obsegajo znanje o edini resnici ali pa je mogoče, da učeča se skupina odkriva znanje dialektično na podlagi raziskovanja, dvomov in vprašanj?
- Ali raziskuje progresiven, dinamičen razvoj znanja na globalni ravni? In še, ali krepi evolucijo človeštva pri reševanju skupnih problemov s partnerstvom in solidarnostjo?

Merila o postopku za oblikovanje učnega načrta globalnega izobraževanja

Pričakuje se, da se pri oblikovanju učnega načrta globalnega izobraževanja izražajo metodološki problemi tega izobraževanja. V nadaljevanju so navedena vprašanja, ki so lahko v pomoč pri prepoznavanju teh problemov v postopku oblikovanja učnega načrta:

1. Ali je celoten postopek participativen, kooperativen, vključujoč, demokratičen in dialoški? Ali so vsi udeleženci izobraževanja povabljeni k sodelovanju pri odločanju? Še zlasti:

Ali se dejavno vključujejo izobraževalci?

Ali se obravnavajo ne kot razširjevalci ali izvrševalci vnaprej določenega programa, temveč tudi kot partnerji pri odločanju?

Ali je jasno, da morajo izobraževalci prevzeti odgovornost za sodelovanje pri oblikovanju učnega načrta kot sogovorniki, enakovredni drugim pomembnim akterjem izobraževalne politike?

Ali se dejavno vključujejo učenci?

Če je cilj globalnega izobraževanja ustvarjanje odgovornega globalnega državljanstva z dejavnim sodelovanjem, ali ni potem nujno, da veljajo učenci za partnerje pri odločanju o oblikovanju učnega načrta za formalno, pa tudi neformalno izobraževanje?

Ali so različne kulturne in družbene skupine zastopane enakovredno?

Če je cilj globalnega izobraževanja razvijanje spoštovanja kulturnih in družbenogospodarskih razlik in izobraževanje ljudi za to, da se učijo živeti drug z drugim, ali je mogoče pritegniti v učni načrt stvarne vidike in vprašanja našega globaliziranega sveta še kako drugače kakor z vključitvijo predstavnikov različnih skupin v odločevalski postopek? Prispevki različnih stališč ljudi z različnim kulturnim in družbenim ozadjem so temeljnega pomena za pogled, ki vključuje več perspektiv, zlasti v naših mnogokulturnih, razdrobljenih družbah.

2. Ali za ljudi, ki so vključeni v oblikovanje učnega načrta, držijo spodaj navedene trditve:

- so kritični do informacij, stereotipov in klasičnih virov,
- so nedogmatični in odprtega duha,
- so sposobni dialoga in spoštovanja različnih mnenj,
- so usposobljeni za analizo globalne stvarnosti in novejših socialnih podatkov,
- so obdarjeni z vrednotami in notranjo naravnostjo globalnih državljanov,
- so naklonjeni presoji obstoječih virov in iskanju novih,
- imajo potrebno odgovornost za prevzem take naloge,
- izzivi globalnega izobraževanja jih navdihujejo in so zanje zavezujoči.

3. Ali je kurikulum oblikovan v skladu s cilji globalnega izobraževanja? So učni načrti za različne discipline in predmete oblikovani neodvisno od celotnega programa ali v okviru globalnega izobraževanja? Ali obstajajo različni interdisciplinarni in predmetni odbori, ki pri svojem delu tesno sodelujejo drug z drugim? Ali je očitno, da je mogoče ustvariti povezave med različnimi predmeti le s sinergijo med ljudmi s kvalifikacijami iz različnih znanosti in z različno ravno izobrazbe, ki so sposobni sodelovalnega, interaktivnega in holističnega pristopa?
4. Ali oblikovanje učnega načrta zadeva učno okolje globalnega izobraževanja? Ali je reflektiven in spodbuden, interaktiven, ustvarjalen in obetaven? In ali poleg tega temelji na raziskovanju, analizi in sintezi?
5. Ali oblikovanje učnega načrta vključuje metode in merila za ovrednotenje, ki temeljijo na filozofiji in ciljnih globalnega izobraževanja? Ali so opredeljena merila za (a) začetno, sprotno in končno ovrednotenje, (b) za notranje in zunanje ovrednotenje ter za samovrednotenje?
6. Ali postopek oblikovanja učnega načrta v formalnem in neformalnem sektorju vključuje program usposabljanja za izobraževalce?
7. Ali obstajajo merila za ovrednotenje samega postopka oblikovanja učnega načrta?
8. Ali obstaja mehanizem za nadaljevanje postopka, ki zagotavlja okvir za nepretrgano in trajnostno naravnano posodabljanje učnega načrta na podlagi ovrednotenja učnega procesa ter v skladu s cilji in metodologijo globalnega izobraževanja?

OVREDNOTENJE

Pri globalnem izobraževanju je ovrednotenje nujno potreben postopek, ki s tem, ko ozavešča izvajalce o učinkovitosti programa globalnega izobraževanja, v katerem sodelujejo, krepi njihovo moč. Ovrednotenje ni namenjeno samo sebi. To mora biti nepretrgan, trajen postopek refleksije/akcije, povezan z metodologijo in cilji globalnega izobraževanja, ki ljudem omogoča, da se ves čas učijo, izboljšujejo kakovost svojih metod in krepijo to izobraževanje v svojem okolju.

Evalvacijski postopek je mogoče uresničevati različno, presojeti je mogoče samo nekatere ali pa vse vidike dejavnosti ali projektov globalnega izobraževanja, ustrezno več funkcijam in širokemu, spremenljivemu spektru potreb.

Kaj je predmet ovrednotenja?

Vrednotiti je mogoče vse vidike globalnega izobraževanja – učno metodologijo, vire, orodje, učno okolje, vprašanja učnega načrta, usposobljenost izobraževalcev, znanje učencev, vrsto dejavnosti, načrtovanje,

komunikacijsko strategijo, sodelovanje ljudi, učinek na lokalno stvarnost itn. Tisto, kar je na koncu pomembno, je, da v svoji učni skupini prepoznamo tendence ali znamenja premika od kulture individualizma h kulturi partnerstva, ki temelji na dialogu in sodelovanju.

Ljudje pogosto sprašujejo, v čem se vrednotenje globalnega izobraževanja razlikuje od drugih postopkov vrednotenja v izobraževanju. Odgovora ni treba iskati zunaj sodobnih pedagoških in evalvacijskih teorij. Mogoče ga je najti v notranji skladnosti izobraževalnih ciljev in metodologije ter v »zakaj, v kakšne namene in kako poteka vrednotenje globalnega izobraževanja«

A. ZAKAJ JE POTREBNO VREDNOTENJE V GLOBALNEM IZOBRAŽEVANJU

Je za izvajalce globalnega izobraževanja vrednotenje resnično potrebno

Razvijanje evalvacijske kulture pri vseh ljudeh, ki sodelujejo, je izziv za globalno izobraževanje. Jasno je, da mora biti vrednotenje usklajeno z vprašanji globalnega izobraževanja. Le-to ljudem omogoča, da razvijajo večšine kritičnega mišljenja in analiziranja, raziskovanja in uporabe prijema, ki vključuje več perspektiv pri obravnavanju skupnih problemov ter spoprijemanja s protislovji in stereotipi. Ljudem pomaga razvijati vrednote in notranjo naravnost samozavedanja in vizije, dialoga in sodelovanja, odprtosti duha in odgovornosti za naš skupni svet. Spodbuja jih k razvijanju globalne vizije in pozitivnega pristopa, ko gre za to, kako bi svet, v katerem živimo, lahko naredili boljši. Vzporedno s tem pa razvijanje evalvacijske kulture pomeni, da lahko izobraževalci, pa tudi učenci postanejo sposobni sodelovati pri izboljšavi sebe in skupine s kritičnostjo, ki združuje več perspektiv. Ker vrednotenje vključuje tudi razsežnost samovrednotenja, je treba spodbujati ne le učence, ampak tudi izobraževalce k izboljševanju svojih veščin in usposobljenosti, da bi uresničili svojo vlogo kot odgovorni in marljivi izobraževalci v našem globaliziranem svetu. In ker vrednotenje zahteva celovit, mnogostranski in nelinearen prijem, se morajo ljudje, ki so vključeni v ta postopek, bolj zavedati prepletenosti dejavnikov, ki so povezani z izobraževanjem, in potrebe po medsebojnem povezovanju različnih elementov, da bi lahko razumeli in izboljšali svet, v katerem živimo.

Kako se izvajalci pogosto počutijo glede vrednotenja?

Čeprav ljudje priznavajo potrebnost vrednotenja, se vendar mnogi izvajalci ne želijo vključiti v evalvacijski postopek, včasih pa se mu tudi upirajo ali pa se ne zmenijo za njegov izid. Ker se vrednotenje pogosto razume kot nadzorovanje njihovega dela in je včasih s tem celo povezano, se bojijo, da bi se lahko podvomilo o njihovi strokovni usposobljenosti ali bi bilo celo ogroženo njihovo delo. To pa zato, ker vrednotenje pogosto velja za zunanji, časovno zahteven, včasih težaven, dolgočasen in duhamoren birokratski postopek. Izobraževalci se pritožujejo, da porabijo več časa za poročanje kakor za svoje delo. Zato vrednotenje ne sme biti »vsiljen« postopek na podlagi odločitve »od zgoraj«. Nasprotno, evalvacijski postopek pri globalnem izobraževanju mora biti določen in oblikovan v procesu »od spodaj navzgor«, v katerem izvajalci spoznajo, zakaj je vrednotenje potrebno, saj ugotovijo, da je del njihove metodologije,

ki jim omogoča, da svoje delo sistematično izboljšujejo in se zavedajo vseh dejavnikov, ki vplivajo na učinkovitost.

Kaj je namen ovrednotenja?

Njegov namen je povezan s strategijo, metodami in cilji naših dejavnosti. Izvajalci globalnega izobraževanja morajo ovrednotiti svoje delo, zato da:

- *postanejo pozornejši in razmišljajo o svoji metodologiji ali strategiji,*
- *preverjajo ustreznost projekta za učečo se skupino,*
- *razumejo vpliv virov, ki jih uporabljajo v učnem procesu,*
- *merijo učinkovitost svojih metod,*
- *merijo spremembe veščin in znanja,*
- *merijo spremembe notranje naravnosti in ravnanja,*
- *analizirajo in sintetično obravnavajo razmerje med cilji in metodami,*
- *dobijo povratno informacijo in izboljšajo prihodnje dejavnosti,*
- *ponovno preučijo in potem poskušajo rešiti problem s pripravljenostjo sodelovati,*
- *razmislijo o svojih praksah in uvedejo potrebne spremembe,*
- *dobijo občutek lastne vrednosti in navdih za delovanje v prihodnje.*

Na institucionalni ravni pa je izid ovrednotenja bolj kakor pravkar navedeno lahko izjemno koristen za:

- *merjenje učinkovitosti procesa glede na zastavljene namene in cilje,*
- *merjenje sprememb veščin in znanja glede na metode in vire,*
- *merjenje sprememb notranje naravnosti na ravnanje ljudi glede na metode in vire,*
- *doseganje prepoznavnosti in vidnosti projekta,*
- *zbiranje dobrih praks,*
- *izboljševanje izkušenj od projekta do projekta,*
- *izvajanje primerjalne analize različnih metod, uporabljenih pri projektu,*
- *ustvarjanje enotnega razumevanja projekta,*
- *analizo rezultatov glede na pretekle izkušnje,*
- *delitev rezultatov z različnimi skupinami ljudi, ki jih projekt zadeva (tj. partnerji), zaradi pridobitve kar največ izkušenj,*
- *zbiranje finančnih sredstev,*
- *primerjavo podobnih dejavnosti v drugih državah s podobnimi okoliščinami,*

- *okrepitve zahtev po spremembi politike na lokalni, regionalni ali nacionalni ravni,*
- *izboljšanje institucionalnega dela po količini in kakovosti,*
- *navdih za več in boljše delo ter ustvarjanje omrežij,*
- *povečanje zmogljivosti za razvoj s kvalitativnimi merili.*

B. KAKŠNE VRSTE VREDNOTENJE JE PRIMERNO ZA NAŠE DELO?

Obstajajo različni postopki vrednotenja, pa tudi različne metode, odvisno od ljudi, ki sodelujejo, časovnih okvirov, orodja, ki se uporablja, cilje in zlasti glede na kontekst izobraževalnega projekta. Za ovrednotenje različnih vrst procesov se uporablja različno orodje. Ni isto, če se vrednotijo učni proces in izidi učenja oziroma vpliv projekta ali pa strateški načrt za projekt, uspešnost delovanja organizacije oziroma upravljanja.

A na splošno vsi postopki vrednotenja razlikujejo:

Samovrednotenje, notranje in zunanje vrednotenje

Pomembno je razlikovanje med samovrednotenjem in notranjim vrednotenjem skupinskega dela, pa tudi med notranjim in zunanjim vrednotenjem.

Samovrednotenje

Samovrednotenje je povsem nujno za revizijo in izboljševanje lastnih metod. Zanj sta potrebna samozavedanje in samokritičnost. Temelji na naravnem hotenju po samorazvoju in vseživljenjskem učenju. Ko se ljudje samovrednotijo, imajo občutek vpetosti in odgovornosti za celotno svoje delo.

Samovrednotenje ni zadostno za evalvacijski proces, toda za izvajalce je nujno, zato da ozavestijo lastno delo. To je izhodiščna točka navedenega procesa – ponovni razmislek o svoji vpetosti in uspešnosti pri konkretni dejavnosti. Poleg tega si moramo zapomniti, da izvajalec dela v medsebojni povezanosti z drugimi dejavniki, ki se nanašajo na njegovo delo. Samovrednotenje je torej neizogibno omejeno in bolj dinamično, kadar ga kombiniramo z drugimi oblikami vrednotenja, s katerimi merimo druge prvine učnega procesa.

Samovrednotenje pa ne zadeva le izvajalcev, temveč tudi učence. Dokler učni proces poteka, učenci analizirajo svoj osebni razvoj v zvezi z zavedanjem globalnih problemov. Globalno izobraževanje kot učenje, ki preobraža, jim omogoča, da ozavestijo svoje razmišljanje, občutke in ravnanje ter da razumejo svojo raven družbene odgovornosti in odnosa do izzivov našega globaliziranega sveta.

Notranje vrednotenje

Notranje vrednotenje je lahko v pomoč pri timskem delu v delovni ali učeči se skupini in podpira institucionalno mreženje in razvoj. Zanj je potrebno zaupanje, trajno sodelovanje in medsebojno

spodbujanje ljudi v skupini. Pogoste ovire za notranje vrednotenje so odpor ljudi, tekmovalnost v skupini, pomanjkanje časa ali nepripravljenost sprejeti vrednotenje. Zato je nujno, da skupina določi jasne, objektivne kazalnike, in to je tudi razlog, da so za celoten proces najprimernejše participativne metode. Ljudje morajo pri notranjem vrednotenju sodelovati z občutkom, da celoten proces pripada njim, tako da postanejo izvajalci, ki zrcalijo svoje delo.

Pri notranjem vrednotenju pa imajo pomembno vlogo tudi učenci kot člani učee se skupine globalnega izobraževanja. Sodelovati morajo na enakopravni podlagi, predstaviti svoje poglede na učni proces v skladu s svojimi pričakovanji in potrebami.

Zunanje vrednotenje

Zunanje vrednotenje je bolj objektivno, a temeljiti mora na široko sprejetih normah in standardih. Ljudje se ga včasih ustrašijo, ker ne morejo skriti šibkih točk svojega dela. V takem primeru jih je treba spodbujati, da razumejo, da je edini namen vrednotenja izboljšanje, ne pa kritika opravljenega dela. Če evalvator v očeh izvajalcev ni le »kritični prijatelj«, metodološko usposobljen za globalno izobraževanje, temveč hkrati nekdo, ki mora zaradi svoje vloge ohranjati potrebno strokovno distanco in usklajevati različne procese, lahko zunanje vrednotenje zagotovi timu potrebne informacije za izboljšanje dela.

Pri notranjem in zunanjem vrednotenju je treba skupini jasno razložiti predmet vrednotenja, metode, merila in kazalnike, pa tudi posledice, skupina pa jih mora sprejemati. Izjemno pomembno je, da ima zunanji evalvator oziroma evalvatorica še pred določitvijo kazalnikov posvetovalni sestanek s skupino, tako da lahko upošteva njeno realnost. In ne nazadnje, proces vrednotenja mora spoštovati avtonomnost, osebna stališča in življenje.

Kombinacija notranjega in zunanjega vrednotenja je lahko zelo plodna za primerjalno analizo rezultatov glede meril, kazalnikov in metod. Medsebojno vplivanje obeh oblik vrednotenja je zelo koristno in povečuje verodostojnost procesa.

Začetno, sprotno in končno vrednotenje

Obstaja tudi razlikovanje med začetnim, sprotnim in končnim vrednotenjem. Preden začnete svoj projekt, opravite začetno vrednotenje, da boste pridobili podatke, ki so potrebni za prepoznavanje problemov, merjenje znanja in veščin, razumevanje vrednot in notranje naravnosti ter za določitev strategije.

Sprotno vrednotenje uporabite v zgodnjih fazah projekta ali dejavnosti kot podporo pri izvajanju in razvijanju, v poznejših fazah pa za ugotavljanje problemov in iskanje rešitev ter za prilagoditve in izboljšave svojega programa glede na izsledke vrednotenja.

Končno vrednotenje uporabite po zaključku svojega projekta oziroma dejavnosti, da boste izmerili učinkovitost in razmislili o metodologiji ter jo izboljšali v prihodnje.

Če je mogoče, uporabite oba procesa za trajno spremljanje vašega dela. V tem primeru ne pozabite, da so rezultati vsakega od obeh procesov povezani s časovnim okvirom in povratnimi informacijami iz sprotne vrednotenja vašega dela. Če bo sprotno vrednotenje vplivalo na vaše delo, bodo rezultati končnega vrednotenja spodbudni in obetavni.

Naknadno vrednotenje je lahko zelo koristno za merjenje učinkovitosti evalvacijskega procesa pri vašem delu.

Kvalitativno in kvantitativno vrednotenje

Med kvalitativnim in kvantitativnim vrednotenjem obstaja pomembna razlika. Kvantitativno vrednotenje je sicer lažje kakor kvalitativno, vendar sta za sistematično zagotavljanje kakovosti potrebna oba procesa. Zato moramo takrat, ko izvajamo metodologijo globalnega izobraževanja, oceniti dokaze, ki so po naravi kvantitativni in kvalitativni. Poleg tega nam kvantitativno vrednotenje pogosto ponudi kazalnike za kvalitativno vrednotenje. Tako, denimo, so število udeležencev pri projektu ali dejavnosti, število ali pogostost dejavnosti, izjave za javnost, publikacije, uporabljeno gradivo itn. kazalniki za kvantitativno vrednotenje. Toda tako merjenje nas lahko opremi s kazalniki za kvalitativno vrednotenje, če uporabimo merila v zvezi z izvorom zbranih podatkov o interesih ljudi ali merila o razlogih za obstoječe številke v družbenem okviru ali znotraj učee se skupine za doseženi učinek ali naš projekt. Takšna kombinacija kvantitativnih podatkov in kvalitativnih meril lahko omogoči celovitejšo analizo vrednosti in učinkovitosti projekta. Še več, kvalitativno vrednotenje je potrebno za sprotno vrednotenje, zato da se lahko izobraževanje nenehno izboljšuje, kvantitativno vrednotenje pa se pogosto uporablja pri končnem vrednotenju za zbiranje merljivih podatkov.

C. KAKO IZVESTI VREDNOTENJE?

Kakor že rečeno, obstajajo različne metode vrednotenja, povezane z vprašanji »zakaj«, »kdaj«, »za koga« in »kako« se proces izvaja. Vendar pa so mu lastne skupne značilnosti, kar zadeva korake, ki jih je treba opraviti:

Oprelitev predmeta

Najprej moramo ugotoviti, kaj želimo vrednotiti in kaj je mogoče ovrednotiti. Ker je lažje oceniti spremembe v znanju in spretnostih kakor dolgoročne spremembe vrednot in notranje naravnosti, mora biti predmet vrednotenja specifičen in merljiv ter znotraj konteksta našega dela. Vrednot in notranje naravnosti ni lahko meriti, tako da bomo nemara opredelili teme za vrednotenje v zvezi z njimi (npr. spremembe pri nekem ravnanju). Še več, ovrednotimo lahko nekatere vidike naše dejavnosti ali projekta glede na zastavljene namene in cilje, ni pa nujno, da se lahko ovrednoti celoten program. Zato je takrat, ko gre za javne politike ali dolgoročne programe, pogosto potrebno ovrednotenje celote, da je mogoče analizirati učinek globalnega izobraževanja v specifičnem kontekstu, potem pa premisliti o izobraževalni politiki in izboljšati celoten program znotraj holističnega pristopa.

Opredelitev meril in kazalnikov

Merila in kazalnike je treba določiti še pred izbiro metode vrednotenja. Treba je tudi razlikovati med obojim. Merila določimo tako, da se vprašamo o problemih v zvezi z našim predmetom v povezavi s kakovostjo našega dela, medtem ko se kazalniki določijo z odgovorom na vprašanje »kako merimo to merilo?«. Tako, denimo, je merilo za vpliv simulacijske dejavnosti stopnja razglabljanja, ki se sproži, v povezavi z našimi nameni. Primeren kazalnik je lahko število vprašanj, ki jih udeleženci zastavijo, ali pa število udeležencev, ki so se odzvali na vprašanje ali ki so izrazili svoje mnenje.

Izbira metode in zbiranje podatkov

Obstajajo različne metode vrednotenja, povezane z metodologijo globalnega izobraževanja. S široke palete metod, ki so na voljo, izberite tisto, ki je primerna za vaše delo, in če je le mogoče, naj bo participativna. Za okvir vam je lahko vzajemno pregledovanje, pilotna evalvacija, analiza konteksta ali analiza SWOT. Potem porabite med vrednotenjem intervjuje, posvetovanja, obiske tima, participativne dejavnosti, razprave v okviru delavnic, debate in predstavitev opažanj, temu pa naj sledi skupinski razgovor. Člane svoje učeče se skupine zaprosite, naj izpolnjujejo vprašalnike, pišejo dnevnik, organizirajo portfelj, pripravljajo osebna ali skupinska poročila ali druge dokumente, zbirajo podatke ali izdelajo evalvacijsko fotografijo ali plakat. Pri vrednotenju projekta ali dejavnosti globalnega izobraževanja je bistveno, da uporabite evalvacijske metode, ki so skladne z učnimi metodami. Še zlasti spodbujamo participativne dejavnosti, kakršne so »svetovna kavarna«, »gibanje skozi prostor, da izrazimo svoje mnenje« ali pa okrogle mize.

Razlaga in analiza informacij

Korak, ki sledi zbiranju podatkov, je razlaga in analiza informacij, za katere smo se odločili, da se bomo nanje usmerili ter so povezane z našimi merili in nameni. Pri analizi informacij, pridobljenih z vrednotenjem, je pomembno razlikovati med cilji vrednotenja in cilji projekta oziroma dejavnosti, ki jo vrednotimo. Prav tako je pomembno, da poskušamo razumeti tisto, kar se v informacijah udeležencev ne vidi in ni bilo izrečeno, med drugim v zvezi z učnim okoljem in našimi metodami.

Sporočanje rezultatov

Participativni proces pomeni, da za rezultate vrednotenja izvejo vsi, ki jih to zadeva, da o njih razpravljajo in sodelujejo pri naslednjem koraku.

Razvijanje strategij za izboljšave

Kakor je bilo že omenjeno, vrednotenje ni namenjeno samo sebi. Njegove rezultate je treba uporabiti za razglabljanje o metodologiji, oblikovanje novih pogledov in novih ciljev ter razvijanje strategij za izboljševanje svojega dela.

POGLAVJE E

BIBLIOGRAFIJA IN VIRI

VIRI

Asbrand, Barbara, in Lang-Wojtasik, Gregor, University of Nürnberg/GENE Working Group on evaluation, Nemčija

Birzea, César: *Civic Culture*, Editura Trei, Bukarešta, 1999

Birzea, César: *Education for democratic citizenship: a lifelong learning perspective*, Council for Cultural Co-operation (CDCC). Council of Europe, Strasbourg, 2000

Beljanski-Ristic, Ljubica: *Drama in Education*, Model CEDEUM, Beograd, 2001

Benett, C. I.: *Comprehensive Multicultural Education*, Ally & Bacon Co., Boston-London/Toronto, 1990

Bennett, C.: *Strengthening Multicultural and Global Perspectives in the Curriculum*. V: A. K. Moodley (ur.), *Beyond Multicultural Education: International Perspectives*, Detseling Enterprises Ltd., Calgary, Alberta, 1992

Boal, Augusto: *Exercices pour acteurs et non-acteurs*, Ed. Maspero, Pariz, 1978

Boal, Augusto: *Theatre of the Oppressed*, ur. Theatre Communications Group, New York, 1985

Brown, H. D.: *On Track to Century 21*. San Francisco, ZDA, 1990

Cabezudo, A.: *Towards Global Learning. On Democracy and Education*, University of Rosario/School of Education, Rosario, Argentina. V pripravi (2007–08)

Cates, K.: *Global Education and Foreign Language Teaching: Theory & Practice*, Journal of the Faculty of General Education, Tottori University, št. 24, oktober 1990

Dasen, Pierre: *Fundamentele stiintifice ale unei pedagogii interculturale*, in *Educatia interculturala. Experiente, politici, strategii*, Polirom, Iasi, 1999

Dasen, P., Perregaux, Ch., in Rey, Micheline: *Intercultural Education. Experiences, policies, strategies*, Polirom, Iasi, 1999

DEA: *Effectiveness in Global Education*, <http://www.dea.org.uk/info/projects /effectiveness>

Delors, J. Apprendre: *Un trésor est caché dedans*, Pariz, ur. Odile Jacob, 1996

Eisler, R.: *The Chalice and the Blade*, Harper and Row, San Francisco, 1988

Freire, Paulo: *Pedagogy of Oppressed*, NYC, 1982

Fukunaga, Y.: *Teaching Global Issues through English Movies*, Global Issues in Language Education Newsletter, št. 30, marec 1998, Tottori, Japonska

- Galtung, Johan: *Conflict Transformation by Peaceful Means*, Ženeva, ONU, 2000
- GENE - Global Education Network Europe - *Learning for a Global Society. Evaluation & Quality in Global Education*, Proceedings of the GENE conference, London, september 2003
- Haavelsrud, Magnus: *An Introduction to the Debate on Peace Education*, in *International Review of Education*, 29. 3. 1983
- Haavelsrud, M.: *The Substance of Peace Education*, in *International Educator*, 1995
- Hannoun, Hubert: *Les Ghettos de l'école. Pour une éducation interculturelle*, ESF, Pariz, 1987
- Hanvey, R.: *An Attainable Global Perspective*, Center for War/Peace Studies, New York, 1975
- Hinkelman, D.: *Overseas Tours to Research Social Issues*. *The Language Teacher*, zv. XVII, št. 5, maj 1993, Tokio
- Kniep, W.: *A Critical Review of the Short History of Global Education*, New York: American Forum for Global Education, 1985
- Maley, A.: *Global Issues in ELT*. *Practical English Teaching*, zv. 13, št. 2, dec. 1992, London
- Mestenhauser, A. J.: *Travelling the Unpaved Road to Democracy from Communism: a Cross-cultural Perspective on Change*, in *Higher Education in Europe*, XXIII, 1, UNESCO, 1998
- Munoz, Marie-Claude: *Les pratiques interculturelles en éducation*. V: J. Demorgon, E. M. Lipiansky (koord.), *L'école confrontée à la diversité culturelle*, in *Guide de l'interculturel en formation*, Tetz, Pariz, 1999
- Luhmann, Niklas, Schorr, Niklas, in Eberhard, Karl: *Reflexionsprobleme im Erziehungssystem*, Frankfurt/M.: Suhrkamp 1999
- Provo, J.: *Teaching World Issues*, Daily Yomiuri Newspaper, Tokio, marec 1993
- Reischauer, E.: *Toward the 21st Century*, New York, 1973
- Rey, Micheline: *Piège et défi de l'interculturalisme*", in *Education permanente*, 75, 1984
- Scheunpflug, Annette, unter Mitarbeit von Claudia Bergmüller und Nikolaus Schröck - *Evaluation globalen Lernens*. Eine Arbeitshilfe, Stuttgart, Brot für die Welt, 2002
- Toffler, Alvin: *Al treilea val*, Editura politica, Bukarešta, 1983
- Touraine, Alain: *Faux et vrais problèmes*, in *Une société fragmentée? Le multiculturalisme en débat*, Edition La Découverte, Pariz, 1996

SEZNAM VIROV ZA GLOBALNO IZOBRAŽEVANJE

Knjige

- Drew, N.: *Learning the Skills of Peace-making*, Jalmar Press, ZDA, 1995
- Elder, P.: *Worldways: Bringing the World into Your Classroom*, Addison-Wesley, ZDA, 1987
- Fisher, S., in Hicks, D.: *World Studies*, Oliver & Boyd, New York, 1985
- Hicks, D., in Steiner, M.: *Making Global Connections*, Oliver & Boyd, New York, 1989
- Kniep, W.: *Next Steps in Global Education*, New York, 1987
- Lewis, B.: *The Kids Guide to Social Action*, Free Spirit, ZDA, 1998
- Milord, S.: *Hands around the world: cultural awareness & global respect*, Williamson, ur., 1992
- Pike, G., in Selby, D.: *Global Teacher, Global learner*, Hodder & Stoughton, London, 1988
- Pike, G., in Selby, D.: *In the global classroom*, Pippin Publishing, Toronto, 1999

Viri

- Apprendre à vivre ensemble. Un programme interculturel et interreligieux pour l'enseignement de l'éthique. Fondation Arigatou en collaboration avec et sous l'égide de l'Unesco et l'Unicef, 2008*
- Service Learning: Lessons, Plans and Projects, Human Rights Education Program, Amnesty International & Human Rights Education Associates, HREA, marec 2007*

IZOBRAŽEVALNI VIRI SVETA EVROPE

COMPASS

COMPASS je nastal v okviru mladinskega programa izobraževanja za človekove pravice Direktorata za mladino in šport Sveta Evrope. Namen programa je postaviti človekove pravice v središče dela z mladimi in tako prispevati k vključitvi izobraževanja za človekove pravice v redno izobraževanje.

<http://eycb.coe.int/compass>

DOMINO

Priročnik o uporabi vrstniškega učenja za boj proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti. Glejte tudi Alien 93, Youth organisation combating racism and xenophobia (Tujec 93, organizacija mladih v boju proti rasizmu in ksenofobiji).

<http://eycb.coe.int/domino>

EDUCATION PACK

Ideje, viri, metode in dejavnosti za neformalno medkulturno izobraževanje mladih in odraslih.

<http://eycb.coe.int/edupack>

EXPLORING CHILDREN'S RIGHTS, učno gradivo za osnovne šole

<http://www.coe.int>

HUMAN RIGHTS EDUCATIONAL FACT SHEETS

Evropska konvencija o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah – izhodišča za učitelje

<http://www.coe.int>

T-KITS: TRAINING KITS

Mape z gradivom so tematske publikacije, ki jih pišejo izkušeni izvajalci mladinskega usposabljanja (trenerji) in drugi strokovnjaki. To so priročniki, ki jih je mogoče preprosto uporabljati pri usposabljanju in učnih urah. Izdaja jih Direktorat za mladino.

<http://www.coe.int>

EVROPSKA LISTINA ZA DEMOKRATIČNE ŠOLE BREZ NASILJA

Na pobudo Sveta Evrope so mladi iz vse Evrope pripravili Evropsko listino za demokratične šole brez nasilja, ki temelji na osnovnih vrednotah in načelih, skupnih vsem Evropejcem, zlasti na tistih, ki so zapisana v Konvenciji Sveta Evrope o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

<http://www.coe.int>

Več: www.nscentre.org

DODATEK 1

MAASTRICHTSKA IZJAVA O GLOBALNEM IZOBRAŽEVANJU

EVROPSKI STRATEŠKI OKVIR ZA IZBOLJŠANJE IN
KREPITEV GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA V
EVROPI DO LETA 2015

MAASTRICHTSKA IZJAVA O GLOBALNEM IZOBRAŽEVANJU

Vseevropski kongres o globalnem izobraževanju,
Maastricht, Nizozemska, 15. do 17. november 2002

- Uresničevanje razvojnih ciljev tisočletja
- učenje za trajnost
- močnejše zavzemanje za globalno izobraževanje za večjo kritično javno podporo

Sodelujoče delegacije na Vseevropskem kongresu o globalnem izobraževanju v Maastrichtu od 15. do 17. novembra 2002, ki zastopamo parlamente, vlade, lokalne in regionalne oblasti in organizacije civilne družbe iz držav članic Sveta Evrope, želimo prispevati k nadaljnjim dejavnostim v zvezi s svetovnim vrhom o trajnostnem razvoju in pripravami na desetletje Združenih narodov za izobraževanja za trajnostni razvoj.

I. Ob ponovni potrditvi:

- mednarodnih obveznosti glede trajnostnega razvoja v svetu, sprejetih na nedavnem svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju, in razvoja svetovnega partnerstva za zmanjšanje revščine v svetu, kakor predvidevajo razvojni cilji ZN za novo tisočletje;
- mednarodnih, regionalnih in nacionalnih obveznosti v zvezi s krepitvijo in izboljšanjem podpore globalnemu izobraževanju, ki ljudem pomaga pridobivati znanje o resničnostih njihovega sveta in jih vplete v kritično demokratično državljanstvo sveta za pravičnejši svet, trajnost, enakost in človekove pravice za vse (glej dodatek I);
- opredelitev globalnega izobraževanja, ki jih je oblikoval Center sever-jug Sveta Evrope (2002):
 - *Globalno izobraževanje je izobraževanje, ki ljudem odpira oči in um za resničnosti sveta ter jih prebuja, zato da bi bilo mogoče uresničiti pravičnejši svet, v katerem bi bilo več enakosti in človekove pravice za vse.*
 - *Vključuje izobraževanje za razvoj, izobraževanje za človekove pravice, izobraževanje za trajnost, izobraževanje za mir in preprečevanje konfliktov ter medkulturno izobraževanje; kar so globalne razsežnosti izobraževanja za državljanstvo.*

2. Zavedajoč se, da:

- po svetu obstajajo velike razlike in da temeljne človekove potrebe nekaterih še vedno niso zadovoljene, tudi pravica do izobraževanja ne (iz dakarske deklaracije o izobraževanju za vse);

- je za demokratično odločanje potreben politični dialog obveščenih državljanov s polno pristojnostjo in njihovih izvoljenih predstavnikov;
- se temeljno preoblikovanje vzorcev proizvodnje in dobrin, potrebno za doseganje trajnostnega razvoja, lahko uresniči le, če imajo državljanji – ženske in moški, dostop do ustreznih informacij ter če razumejo in privolijo v nujnost ukrepanja;
- bi dobro zasnovano in strateško načrtovano globalno izobraževanje, ki upošteva tudi vprašanja enakosti spolov, moralo prispevati k razumevanju in sprejemanju takih ukrepov.

3. Ob spoznanju, da:

- je Evropa celina, katere narodi prihajajo z vsega sveta in so navzoči po vsem svetu;
- živimo v vse bolj globaliziranem svetu, kjer je treba čezmejne probleme reševati skupaj, z večstranskimi političnimi ukrepi;
- je treba na izzive mednarodni solidarnosti odgovoriti zelo odločno;
- je globalno izobraževanje nujno, da bi se okrepila javna podpora izdatkom za razvojno sodelovanje. Vsi državljanji potrebujejo znanje in spretnosti, da bi razumeli, sodelovali in se kot globalni državljanji s polno pristojnostjo kritično vključevali v svetovno družbo. Ta pomeni temeljni izziv za vsa področja življenja, tudi izobraževanje;
- obstajajo novi izzivi in priložnosti, da se Evropejci vključijo v izobraževanje za dejavno lokalno, nacionalno in globalno državljanstvo ter za trajnostni življenjski slog, s čimer lahko nadomestimo izgubo zaupanja javnosti v nacionalne in mednarodne institucije;
- je metodologija globalnega izobraževanja osredotočena na podpiranje dejavnega učenja in spodbujanje premisleka z dejavno udeležbo učečih se in izobraževalcev. Slavi in pospešuje različnost in spoštovanje drugih ter spodbuja učence, da sami izbirajo, ob upoštevanju lastnih okoliščin in svetovnega okvira.

4. S soglašanjem, da:

je pravičen, miroljuben in trajnostno naravnani svet v korist vseh. Ker navedene opredelitve globalnega izobraževanja vključujejo zasnovo izobraževanja za trajnostni razvoj, je to strategijo mogoče vključiti med nadaljnje dejavnosti nedavnega svetovnega vrha o trajnostnem razvoju in se lahko uporabi kot priprava na desetletje Združenih narodov za izobraževanje za trajnostni razvoj, ki se začne leta 2005.

Globalno izobraževanje kot medsektorska obveznost lahko znatno prispeva k izpolnjevanju teh zavez. Dostop do globalnega izobraževanja je nujnost in pravica. Zahteval bo:

- okrepljeno in boljše sodelovanje in usklajevanje med dejavniki na mednarodni, nacionalni, regionalni in lokalni ravni;
- da morajo vsi štirje politični dejavniki – parlamentarci, vlade, lokalne in regionalne oblasti in civilna družba (kvadrilog), ki sodelujejo v koristni stalni politični razpravi v okviru Centra sever-jug, dejavno sodelovati in se zavezati k nadaljevanju dela po tem kongresu;
- da je treba znatno povišati dodatna sredstva na nacionalni in mednarodni ravni;
- da je za celovito vključitev v učne načrte formalnega in neformalnega izobraževanja na vseh ravneh potrebna večja podpora ministrstev, pristojnih za razvojno sodelovanje, zunanje zadeve, trgovino, okolje, predvsem pa ministrstev za izobraževanje;
- da so potrebni mednarodna, nacionalna, regionalna in lokalna podpora in mehanizmi usklajevanja;
- da je treba zelo okrepiti sodelovanje med severom in jugom ter med vzhodom in zahodom.

5. Želimo zavezati sebe, države članice, organizacije civilne družbe, parlamentarne strukture ter lokalne in regionalne oblasti, ki jih predstavljamo, da bomo:

5.1 nadaljevali opredelitev globalnega izobraževanja in zagotovili, da bo bogata raznovrstnost izkušenj in pogledov (na primer južnjaških, manjšinskih, mladinskih in ženskih pogledov) vključena na vsaki stopnji;

5.2 v sodelovanju s pristojnimi oblastmi in pomembnimi dejavniki pripravili (ali izpopolnili) nacionalne akcijske načrte do leta 2015 za okrepitev in izboljšanje globalnega izobraževanja do datuma iz razvojnih ciljev tisočletja;

5.3 povečali sredstva za globalno izobraževanje;

5.4 zagotovili vključitev vidikov globalnega izobraževanja v izobraževalne sisteme na vseh ravneh;

5.5 v državah članicah Sveta Evrope razvili strukture za financiranje, podporo, usklajevanje in oblikovanje politik globalnega izobraževanja oziroma jih izboljšali in povečali, če že obstajajo, kakor ustreza razmeram v državi;

5.6 razvili strategije za dvigovanje in zagotavljanje kakovosti globalnega izobraževanja oziroma jih izboljšali, če že obstajajo;

5.7 povečali podporo za oblikovanje regionalnih, evropskih in mednarodnih mrež strategij za okrepitev in izboljšanje globalnega izobraževanja med snovalci politike in izvajalci;

5.8 preskusili izvedljivost razvoja programa kolegialnega spremljanja/kolegialne pomoči z nacionalnimi poročili o globalnem izobraževanju in rednimi medsebojnimi pregledi v 12-letnem obdobju;

5.9 prispevali k nadaljnjim dejavnostim svetovnega vrha o trajnostnem razvoju in pripravam na desetletje Združenih narodov za izobraževanje za trajnostni razvoj.

Sodelujoče delegacije na Vseevropskem kongresu o globalnem izobraževanju v Maastrichtu od 15. do 17. novembra 2002, ki zastopamo parlamente, vlade, lokalne in regionalne oblasti in organizacije civilne družbe iz držav članic Sveta Evrope, se zavezujemo k neprekinjenemu dialogu z jugom o obliki in vsebini globalnega izobraževanja.

PRILOGA K DOKUMENTU O EVROPSKEM STRATEŠKEM OKVIRU:

Na temelju obstoječega soglasja glede potrebe po okrepitvi in izboljšanju globalnega izobraževanja želimo spomniti na:

- sporazum, sklenjen leta 2002 na svetovnem vrhu o trajnostnem razvoju, in na spoznanje, da »bo doseganje mednarodno sprejetih razvojnih ciljev, tudi tistih iz deklaracije tisočletja ... zahtevalo ... znatno okrepitev tokov finančnih virov ... za ... izobraževanje in ozaveščanje ...« (75. odstavek) in »vključitev trajnostnega razvoja v izobraževalne sisteme na vseh ravneh izobraževanja, da bi spodbujali izobraževanje kot ključni dejavnik sprememb« (104. odstavek), ter na sprejetje desetletja izobraževanja za trajnostni razvoj, ki se začne leta 2005;
- 35. in 36. poglavje Agende 21 »Pospeševanje izobraževanja, ozaveščenosti javnosti in usposabljanja«;
- Listino o globalnem izobraževanju Centra sever-jug Sveta Evrope, ki spodbuja razvoj sinergij med različnimi vrstami globalnega izobraževanja – izobraževanja za človekove pravice, izobraževanja za mir, za razvoj, okoljskega izobraževanja, učenja za trajnostni razvoj;
- Aarhuško konvencijo o dostopu do informacij, udeležbi javnosti pri odločanju in dostopu do pravnega varstva v okoljskih zadevah ter njen na pravicah temelječi pristop do učenja za trajnostni razvoj;
- zavezanost pravici do izobraževanja za človekove pravice, vključeni v mednarodne in regionalne instrumente o človekovih pravicah, tudi v priporočilo Sveta Evrope o poučevanju in učenju o človekovih pravicah v šoli (1985); Montrealski deklaraciji Unesca o izobraževanju za človekove pravice (1993); Dunajski deklaraciji (1993); Unescovemu Celostnemu akcijskemu okviru za izobraževanje za mir, človekove pravice in demokracijo (1995); in akcijskemu načrtu za desetletje Združenih narodov za izobraževanja za človekove pravice ZN: 1995–2005;
- »Deklaracijo in program izobraževanja za demokratično državljanstvo, ki temelji na pravicah in odgovornostih državljanov« Odbora ministrov Sveta Evrope (Budimpešta, 1999);
- nedavna priporočila Odbora ministrov Sveta Evrope državam članicam glede izobraževanja za demokratično državljanstvo in predlogov Sveta za razglasitev evropskega leta državljanstva z izobraževanjem (julij 2002);

- Resolucijo o izobraževanju za razvoj, ki jo je sprejel Svet ministrov za razvoj Evropske unije (8. novembra 2001) in ki spodbuja »krepitev podpore izobraževanju za razvoj« ter »izmenjevanju informacij in izkušenj v zvezi z izobraževanjem za razvoj med vladami in dejavniki civilne družbe«;
- predloge, ki so jih sprejeli na srečanju Odbora za razvojno pomoč pri OECD na visoki ravni (decembra 2000), da bi ta odbor spodbujal države članice k postavitvi nacionalnih ciljev glede odstotka sredstev uradne razvojne pomoči, ki ga bodo namenile izobraževanju za razvoj;
- zaključke sestanka Nordijskega sveta ministrov za razvoj in izobraževanje v Oslu maja 2001 »Nordijska solidarnost, zaveza za okrepljeno sodelovanje med ministri za razvoj in izobraževanje za globalno solidarnost«;
- zavezo, sprejeto z deklaracijo iz Haga, o sodelovanju Baltik 21, da »se mora izobraževanje za trajnostni razvoj nadaljevati na vseh izobraževalnih stopnjah ...«, in na strategijo Agende 21, Baltik 21 E (januar 2002), za izobraževanje v baltski regiji;
- Listino o zemlji;
- Kopernikovo listino (1993), ki jo je podpisalo več kakor 250 evropskih univerz in ki zagovarja, da bi bilo treba trajnostni razvoj vključiti v vse učne načrte;
- Luxembourško deklaracijo univerz;
- nacionalne deklaracije o globalnem izobraževanju, kakršna je nemška zaključna deklaracija udeležencev konference »Izobraževanje 21; učenje za pošten in trajnosten nadaljnji razvoj«; 28. do 30. septembra 2000 v Bonnu;
- zaključno deklaracijo o izobraževanju za vse, ki jo je sprejel Svetovni izobraževalni forum (UNESCO, Dakar, od 26. do 28. aprila 2000) in zaključno deklaracijo, ki jo je sprejela Skupina za kakovostno izobraževanja za vse (UNESCO, Pariz, 29. in 30. oktobra 2001);
- Deklaracijo o lokalni samoupravi iz Johannesburga.

DODATEK 2

LISTINA O GLOBALNEM
IZOBRAŽEVANJU

CENTER SEVER-JUG – SVET EVROPE

LISTINA O GLOBALNEM IZOBRAŽEVANJU

Delovni dokument
Dakmara Georgescu
Inštitut za izobraževalne vede, Bukarešta

1997

- *V luči globalizacije*
- *Mednarodna podpora globalnemu izobraževanju*
- *Opredelitev globalnega izobraževanja in globalnega učenja*
- *Cilji*
- *Pedagoški izzivi*
- *Institucionalni izzivi*
- *Priloga – mednarodni dokumenti v podporo globalnemu izobraževanju*

Globalno izobraževanje se nanaša na šolske in zunajšolske dejavnosti. Listina se osredotoča na pomen globalnega izobraževanja za organe, odgovorne za šolsko politiko v Evropi. Globalno izobraževanje mora postati vodilo na šolah, v učnih načrtih in pri izobraževanju učiteljev, saj je mogoče z delovanjem v formalnem sektorju izrazito strateško in pomembno vplivati na celotne spremembe v izobraževanju.

V listini so navedeni številni primeri, ki dokazujejo, da morajo nosilci političnih in izobraževalnih odločitev sprejeti izzive, s katerimi se srečujemo danes in ki bodo pred nami tudi v prihodnje. Hkrati naj bi listina spodbudila razpravo o tem, kako organizirati izobraževanje, oblikovati učni načrt, da bi nam s preslikavo globalizacijskih vprašanj v šolske programe uspelo slediti hitrim spremembam v vse bolj soodvisni družbi.

Njen namen je pritegniti in spodbuditi snovalce politike in pedagoge, da podprejo zamisli in ideale vključevanja globalnega izobraževanja v formalne šolske programe. Po našem mnenju je pri prenovi šolskega učnega načrta zdaj in v prihodnosti bistveno, da se globalna vprašanja vključijo v formalni učni načrt.¹

I.V LUČI GLOBALIZACIJE

Globalizacija je beseda, nenehno navzoča v vsaki vrsti diskurza, ki poskuša opisati in pojasniti družbeno, gospodarsko in politično dogajanje v današnjem svetu. V preteklih desetletjih so procesi, povezani z globalizacijo, povzročili velike spremembe – gospodarske, tehnološke, kulturne, demografske, okoljske in politične, ki zahtevajo opredelitev globalnega državljanstva. Svet, v katerem živimo, je prerasel v enoten družbeni sistem, kar je posledica številnih vezi med medsebojno odvisnimi državami. Novejša zgodovina nedvomno kaže, da na življenje moških in žensk po svetu lahko vplivajo dejstva, procesi, organizacije in mreže, ki so od njih oddaljeni na tisoče kilometrov.

Če lahko trdimo, da se je globalizacija začela pred več sto leti s širjenjem zahodnega vpliva na druge dela sveta, pa je šele v tem stoletju, zlasti po drugi svetovni vojni, postala dejstvo. Svetovni gospodarski odnosi, povezani predvsem z dejavnostjo multinacionalk, pa tudi družbeni odnosi, sodobni komunikacijski sistemi in promet, ki omogočajo hiter pretok informacij, ljudi in blaga, veljajo za vzroke in tudi lastnosti globalizacije kot procesa, ki je ustvaril in še ustvarja medsebojno odvisen svet.

Toda globalizacija se ni povsod razvila enako, temveč so se skupaj z njo pojavile tudi neenakosti in konflikti. Ob razvoju globalnih gospodarskih in družbenih odnosov po svetu so hkrati vzniknile velike razlike med severom in jugom. Prevladujoči tržnoekonomski naravnosti ter gospodarskim in tehnološkim napredkom po svetu lahko postavimo nasproti neenakomerno svetovno gospodarsko rast, neuravnoteženo porazdelitev kognitivnih in materialnih virov, morebitne škodljive posledice nespametne rabe virov in tvegano izkoriščanje tehnološkega napredka. Če razvoj sveta v globalno vas sprejmemo kot dejstvo, je lahko ocenjevanje koristi in stroškov globalizacije, razlaganje procesov kot takih zelo sporno vprašanje.

Pojave in procese, ki soustvarjajo današnjo (in vse bolj očitno tudi jutrišnjo) globalno vas, v različnih okoliščinah in delih sveta ter glede na različne vidike globalizacije dojemamo ambivalentno, bodisi kot pozitivne ali negativne, dobre ali slabe, koristne ali škodljive, dobičkonosne ali nedonosne.

Globalno izobraževanje lahko ljudem pomaga pri razumevanju, da je globalizacija izraz poteka prihodnjega družbenega razvoja in da je od vseh nas odvisno, ali bo napredek koristil zgolj privilegirani skupini svetovnega

¹ Zamisel o listini o globalnem izobraževanju za države članice Sveta Evrope se je porodila na mednarodni delavnici o partnerstvu za globalno izobraževanje – globalno izobraževanje v srednjih šolah, ki je po vodstvom Centra sever-jug Sveta Evrope ter ministrstva za nacionalno izobraževanje in republiške zadeve Helenske republike potekala v Atenah od 15. do 17. marca 1996.

prebivalstva ali celotnemu človeštvu. Globalno izobraževanje (in globalno učenje) je odgovor na procese in priložnosti globalizacije, pa tudi na tveganja.

Zdi se, da vélike politične spremembe, ki so se zgodile v zadnjih letih, denimo padec berlinskega zidu, širjenje demokracije v Srednji in Vzhodni Evropi, Južnoafriški republiki, Srednji in Južni Ameriki itd., govorijo v prid optimističnemu pogledu na globalizacijo in njene učinke. Toda to obdobje je bilo hkrati zaznamovano z etničnimi in verskimi konflikti, ki so se sprevrgli v krute vojne na raznih koncih sveta. Medtem ko je zavedanje o skupnih potrebah in željah ljudi po svetu vse večje, pa še vedno ni odgovora na vprašanje, kako zblížati različne poglede na dostop do naravnih virov.

Globoko smo prepričani, da bi na nekatera vprašanja, ki se porajajo ob globalizacijskih procesih, lahko in morali odgovoriti z izobraževanjem. Da bi lahko mladi in odrasli v naši družbi igrali ustrezno in spoštljivo vlogo, morajo v izobraževalnem procesu vedno znova razmišljati o temeljni enakopravnosti in raznovrstnosti človeških bitij, potrebi po spoštovanju drugih kultur in ras ter obsojanju nasilja, prisile in zatiranja kot mehanizmov družbenega nadzora.

2. MEDNARODNA PODPORA GLOBALNEMU IZOBRAŽEVANJU

V zadnjih desetletjih o globalnem zavedanju in globalni zavesti poročajo številni viri. Sprva so bili mediji tisti, ki so omogočili dostop do globaliziranih informacij, kulture in življenjskih slogov. Skupaj z zavedanjem o globalnih spremembah, tj. vse tesnejši soodvisnosti in potrebi po sodelovanju, se je pojavil tudi sistematičen odgovor na nove razmere, ki so ga spodbujale zlasti mednarodne organizacije, kakršni so Združeni narodi, UNESCO, Svet Evrope, OVSE. Posamezniki in organizacije ter zagovorniki globalnega izobraževanja se vse bolj zavedajo, da se morajo stališča in delovanje ljudi ter njihovih voditeljev razvijati k sprejemanju in spodbujanju medsebojne odvisnosti in sodelovanja med narodi.

Veliko mednarodnih dogovorov in deklaracij, ki so jih pripravile in sprejele omenjene institucije, vsebujejo predloge, priporočila in usmeritve za zasnovo in izvajanje strokovnih programov globalnega izobraževanja kot ustreznih izobraževalnih odgovorov na izzive sodobnega sveta.²

Tovrstni dogovori in deklaracije z *izražanjem trdne vere v izobraževalne možnosti šole* vključujejo izjemne izjave o globalnem državljanstvu, ki povzemajo vrednote in načela, na podlagi katerih lahko svet, ki ga odlikuje sodelovanje med ljudmi z enakimi pravicami in enakim dostojanstvom, sčasoma postane resničnost.

Pedagogi bi se morali zavedati, da je treba v *učnem procesu* te vrednote in načela vseskozi osmišljovati, spreminjati in uveljavljati. Nosilci odločitev in pedagogi morajo biti prav tako izrazito pozorni na to, da

² Izobraževalci, ki jih zanima način izdelave in izvajanja programov globalnega izobraževanja, lahko koristne zamisli in predloge najdejo v dokumentih, izobraževalnih besedilih, navedenih v prilogi, pri čemer ta seznam seveda ni izčrpen.

univerzalnost takšnih vrednot in načel ni sama po sebi umevna: to je pomemben izziv. Globalno izobraževanje zahteva sposobnost razumevanja in cenjenja različnih kulturnih perspektiv v okviru različnih sistemov vrednot.

Sklicevanje na omenjene mednarodne dokumente razkriva spremembe, ki jih v zadnjih desetletjih lahko opazimo v intelektualnih in političnih perspektivah po svetu, hkrati pa ponazarja, da različni izrazi, ki so jih s svojim specifičnim delovanjem začele uporabljati mednarodne organizacije (npr. okoljsko izobraževanje, izobraževanje o človekovih pravicah in miru, celovito izobraževanje, preventivno izobraževanje), različno izražajo skupno zavedanje o ključnih nalogah izobraževanja, ki so v skladu s spremembami današnjega sveta.

3. OPREDELITEV GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA IN GLOBALNEGA UČENJA

Po splošnem prepričanju se na globalno izobraževanje³ kot idejno gibanje in trend v izobraževanju gleda kot na držo do naraščajoče globalizacije v vseh plasteh življenja, pa tudi kot na odziv nanjo. Razsežnosti globalnega izobraževanja so v zadnjih dvajsetih čedalje večje, pri čemer so ameriške in kanadske izkušnje delovale kot gonilna sila. Globalno izobraževanje se resda razlikuje od razvojnega izobraževanja, izobraževanja o človekovih pravicah in miru ter med- in večkulturnega izobraževanja, a hkrati ponuja širši pogled na vsebine, ki jih sicer obravnavajo omenjena področja, ter poudarja tesno soodvisnost in vezi med ekonomskimi, tehnološkimi, družbeno-političnimi, demografskimi in kulturnimi vidiki življenja v družbi.

Izobraževalci, ki jih zanima način izdelave in izvajanja programov globalnega izobraževanja, lahko koristne zamisli in predloge najdejo v dokumentih, izobraževalnih besedilih, navedenih v prilogi, pri čemer ta seznam seveda ni izčrpen.

Globalno izobraževanje kot *način učenja in razmišljanja* spodbuja ljudi k prepoznavanju povezav med lokalno, regionalno in svetovno ravni ter k ukvarjanju z neenakostjo.

Usmerjeno je v štiri poglobljena področja raziskav in delovanja:

- *medsebojna odvisnost v svetovnem okviru,*
- *trajnostni razvoj,*
- *okoljska ozaveščenost,*
- *človekove pravice (in boj proti rasizmu), demokracija, socialna pravičnost in mir.*

³ Opredelitev pojma globalnega izobraževanja mora biti odprta in uporabna, tako da opiše bistvena splošno priznana izhodišča, ki odsevajo razumevanje zasnov in praks, obstoječih v danem trenutku, in nam hkrati pomaga pri njihovem izražanju.

Globalno izobraževanje poudarja medsebojno povezanost naštetih področij na ravni celotnega človeštva, pa tudi njihovo tesno vez z mednarodnimi okoliščinami. Pri obravnavanju različnih vprašanj posega po interdisciplinarnosti, pri čemer z uporabo aktivnih in participativnih metod izobraževanja postavlja v ospredje vse vidike medsebojne odvisnosti.

Globalno izobraževanje se kot posebno izobraževalno delovanje odlikuje predvsem po interdisciplinarnosti in medkulturnosti, in sicer z osredotočanjem na zgoraj naštetá področja in učne cilje, ki so usmerjeni v razvijanje sposobnosti, potrebnih za globalno državljanstvo.

Globalno izobraževanje predlaga nove možnosti v izobraževanju ter naj bi kot tako *ponujalo vpogled v globalizacijske pojave in omogočalo pridobivanje in razvijanje spretnosti in sposobnosti, ki jih potrebujejo posamezniki, da bi se odzvali na izzive spreminjajoče se družbe*. Je precej več kot zgolj strategija, s katero lahko razumemo svet, v katerem živimo, saj je hkrati *poseben način delovanja, s katerim preoblikujemo svet in pomagamo ljudem, da se uveljavijo na osebni ravni in na ravni skupnosti*.

Globalno izobraževanje je usmerjeno v globalno učenje, ki razvija zmožnosti *razumevanja, občutenja in delovanja* v okoliščinah večkratne medsebojne odvisnosti ter je usmerjeno v prihodnost. Toda čeprav globalnega učenja ne moremo doseči brez posebnega znanja, njegov poglavitni namen ni samo pridobivanje znanja. *Osrednji namen globalnega učenja je razviti sposobnosti, ki posamezniku omogočajo, da sam odloča o svojem življenju, se suvereno vključuje v družbeno prakso in izraža solidarnost s tistimi, ki so jim kratene temeljne človekove pravice*.

Globalno učenje izraža celovitost, predvidevanje, udeleženosť, usmerjenost v posameznika, situacijskost, spodbujanje načina razmišljanja, ki omogoča uspešno spopadanje s soodvisnostmi. Gre za učenje, ki se osredotoča na vprašanja, temelječa na samomotivaciji in samostojnem delu.

Globalno izobraževanje kot učni proces spodbuja razvoj sposobnosti občutenja, mišljenja, presoje in delovanja, ki mladim omogočajo, da se uspešno spopadajo z intelektualnimi in čustvenimi izzivi globalnega obstoja.⁴

Namen globalnega učenja je obvladati napetosti, zlasti tiste, ki se glede na okoliščine pojavljajo med:

- *globalizacijo in lokalno zmogljivostjo za ukrepanje,*
- *celovitostjo in neizogibnimi pretiranimi poenostavitvami,*
- *univerzalizacijo in individualizacijo pričakovane življenjske dobe,*
- *negotovostjo in potrebo po varnosti,*

⁴ Še vedno obstaja nevarnosť, da bi globalno izobraževanje dobilo pridih dobrotelnosti ali paternalizma, kar bi zgolj utrdilo ustaljene vzorce in stereotipe, zlasti glede držav tretjega sveta, ter ustvarilo ali ohranilo podobe in odnose, ki so glede na zmožnosti in prizadevanje slednjih, da si zagotovijo dostop do vzvodov razvoja, napačne in nevarne.

- usmeritvijo v prihodnost ter sprejemanjem zgodovinskih dogodkov in procesov,
- pridobivanjem znanja in razvijanjem družbenih sposobnosti.

Globalno učenje kot perspektiva mišljenja, presojanja, občutenja in delovanja vključuje razsežnosti učenja, življenjskega sloga in delovanja, pri čemer poudarja odnos med vrednotami in normami človeštva kot celote, pa tudi mednarodni okvir ter omogoča otrokom, da se sami vključijo v graditev svoje prihodnosti.

4. CILJI

Globalno izobraževanje ustreza potrebam mladih po usposabljanju in prispeva k njihovi moralni vzgoji, tako da poskuša najti prepričljive in ustrezne odgovore na vprašanja, kakršna so:

- *Kako in koliko je naše življenje prepleteno z globalizacijskimi procesi, ki delujejo na lokalni ravni, ter koliko se tega zavedamo?*
- *Kako in koliko lahko na globalne procese vplivamo lokalno, in sicer ob upoštevanju dostopa do virov in delitve odgovornosti?*
- *Kako zagotoviti trajnostni razvoj in trajnostno družbo v sedanjosti in prihodnosti?*
- *Kako najbolje oblikovati soodvisnost med globalnim in lokalnim, da bi se izognili škodljivim vplivom globalizacije na lokalne prvine?*
- *Kako se lahko izognemo globalizaciji, ki gre zavoljo sebičnih in »napačnih« razlogov v napačno smer?*
- *Kako v želji po ohranjanju lokalne identitete v globalni perspektivi preseči modele izobraževanja, ki so etnično pogojeni?*
- *Kako prepoznati lokalne zasnove globalnega državljanstva?*

Namen globalnega izobraževanja je dati usmeritve za svet sedanjosti in prihodnosti. Da bi z globalnim izobraževanjem razvili spretnosti razumevanja sveta, v katerem živimo, ter ustreznega moralnega delovanja v njem, mora to omogočati:

- *pridobivanje znanja o drugih in sprejemanje življenja v pluralističnem svetu;*
- *zavedanje, da so globalni odnosi celoviti in da je treba globalizacijo razumeti z različnih vidikov;*
- *razmišljanje o tem, kako na podlagi razmerij med vzrokom in posledico ter namenom in sredstvi vplivajo na nas globalni odnosi;*
- *priznavanje in razumevanje medsebojnih odvisnosti in vplivov, ki oblikujejo lokalno, regionalno in nacionalno identiteto v globalnem okviru;*
- *zanimanje za pravičnost, človekove pravice in odgovornosti z vidika globalnega državljanstva;*
- *odprtost in raznovrstnost oblik učenja ter kritičnost medijske pismenosti;*

- dokazovanje, da lahko ljudje z delovanjem proti nepravici, izkoriščanju in zatiranju vplivajo na svoje življenje;
- pripravljenost ukrepati na osebni in skupinski ravni;
- zavedanje o posledicah trenutnih izbir/odločitev in dejanj.

Glede na razsežnosti medkulturnega izobraževanja, ki je del/podlaga globalnega izobraževanja, mora slednje po našem mnenju vključevati štiri poglavitne sestavine, povezane z uspešnim sobivanjem na Zemlji (fr. *Savoir vivre ensemble*):

- a. empatično izobraževanje (*razvijanje sposobnosti razumevanja drugih, postavljanja v njihov položaj, videnja težav skozi oči drugih, vživljanja v druge ljudi*),
- b. izobraževanje o solidarnosti (*razvijanje občutka za skupnost, ki presega meje skupine, države ali rase, prizadevanje za odpravo neenakosti in socialne nepravici*),
- c. izobraževanje za medsebojno spoštovanje in razumevanje (*sprejemanje kulturnih prostorov svetov drugih, spodbujanje drugih, naj se vključijo/pridružijo lastni kulturi*),
- d. izobraževanje proti nacionalizmu (*sprejemanje drugih narodov, komunikacija, izogibanje stališčem/izrazom/vedenju, ki temeljijo na predsodkih in stereotipih*).

Globalno izobraževanje širi obzorja znanja in omogoča kritično razmišljanje o identiteti in življenjskem slogu nas samih in drugih, s čimer se lažje izognemo napačnim razlagam in stereotipom. Učni procesi, ki so zanj značilni, poskušajo izoblikovati trajno razmerje med globalnim in lokalnim, tako da se odzivajo na potrebo po dejavni vlogi pri ustvarjanju življenja.

4.1 KORPUS ZNANJA IN UČNI PROCESI

Poznavanje globalnih procesov, pa tudi zavest o njih nista cilja sama po sebi. Smiselna sta lahko le, ko sta usmerjena v *razvijanje stališč in sposobnosti, ki lahko v mladih spodbudijo občutljivost in družbeno udejstvovanje*.

Učence je treba seznaniti z jezikom in vprašanji globalnega izobraževanja na podlagi specifičnega korpusa znanja. Spoznati se morajo s temeljnimi zasnovami, kakršne so:

človekove pravice, svetovna komunikacija, trajnostna prihodnost, delo in zaposlovanje, nova gospodarska zaveznitva in novi centri moči, nadvlada, razvoj, delitev, mednarodna trgovina, povečanje prebivalstva, pritisk sredstev, uničevanje in varstvo življenjskega okolja, vključevanje, izključevanje, množična revščina, migracije, nacionalizem in internacionalizem, konflikti, družbena gibanja, izobraževanje.

Konkretni podatki, ki so predstavljeni učencem, morajo biti stvarni in preverljivi, pri čemer naj se navezujejo na različne kulturne, zgodovinske, spolne in ideološke vidike. Hkrati jih je treba opremiti z analizo implicitnih in eksplicitnih izhodišč in vrednot, na katerih temeljijo omenjeni vidiki. Globalno izobraževanje naj bi poudarjalo strukturne medsebojne odvisnosti med severom in jugom, pa tudi med razvojnim trendi na severu in na jugu.

Učni procesi niso toliko usmerjeni v samo zagotavljanje znanja, temveč naj bi predvsem *povezovali stališča, spretnosti in znanje*, ob upoštevanju razmerja med znanjem in kontekstom.

Korpus znanja naj bi bil zasnovan tako, da bi učenci lahko raziskovali in uporabljali interdisciplinarnost in povezave med učnimi načrti, ki jih ponujajo šolski programi (npr. povezave med zgodovino in okoljskimi študijami, geografijo, zgodovino ter državljskimi in političnimi študijami itd.).

4.2 STALIŠČA IN SPRETNOSTI

Nosilci odločitev o politiki in izobraževanju se morajo zavedati potrebe po globalnem izobraževanju in tudi njegovih zmožnosti. Šolski programi morajo seveda spodbujati stališča in vedenja, ki vodijo k sprejemanju in razvoju medsebojnih odvisnosti in sodelovanju med narodi. Duševne, čustvene in telesne zmožnosti, ki jih v današnjem času potrebujemo, da bi se lahko spoprijeli z resničnostjo in celovitostjo življenja, so intelektualno in družbeno-emotivno orodje, ki mora biti usmerjeno k uspešnemu sobivanju v globalni perspektivi.

Z razvijanjem stališč in spretnosti, ki naj bi jih globalno izobraževanje podpiralo in spodbujalo, naj bi zagotovili, da se pri otrocih *ne bi pojavljala občutek ravnodušnosti in nezainteresiranosti*. Hkrati to pomeni izogibanje poenostavljenemu in pristranskemu razmišljanju, ki ohranja ustaljena prepričanja, predsodke in stereotipe, tako pa le prispeva k njihovim negativnim družbenim posledicam. Cilj globalnega izobraževanja je premostiti razkorak med znanjem (in celo razumevanjem) in odgovornim ravnanjem, s čimer naj bi mladim pomagali pri razvijanju *političnih spretnosti* in poguma, da te tudi uporabijo.

Obsežni skupek globalnega izobraževanja, ki se osredotoča na razmerje med globalnimi in lokalnimi vprašanji, naj bi učencem omogočil, da pridobijo in izrazijo občutek za enakopravnost, socialno pravičnost, pa tudi osebno in okoljsko blaginjo. Na ta način naj bi se navadili: strpnosti in spoštovanja, solidarnosti, sodelovanja, poštene konkurence, skrbi, patriotizma brez paternalizma ali nacionalizma.

Z *intelektualnimi spretnostmi*, ki bi jih usvojili z globalnim izobraževanjem, naj bi se ustrezno usposobili za obravnavanje celovitih in medsebojno odvisnih področij/vidikov človekovih pravic, trajnostnega razvoja, miru, državljanstva in razvoja. Hkrati naj bi znali dojeti več- in medkulturno razsežnost naših identitet in celovite soodvisnosti sodobnega življenja iz pozitivnih, pa tudi negativnih primerov in z upoštevanjem širšega okvira. *Kritično mišljenje in kritični pristopi* pomenijo predvsem primerjanje lokalnih in globalnih pojavov in procesov

ter razčlenjevanje njihovih vzrokov in razlogov. Učenci naj bi pri kritičnem razmišljanju uporabili kar največ različnih pristopov, ki vključujejo konfrontiranje, primerjanje in ocenjevanje.

Prav tako naj bi se naučili *uporabljati nove informacijske tehnologije*, ki nas vsak dan povezujejo s svetom. Posebno pozornost bi morali nameniti *kritični pismenosti in kritični analizi medijev*, saj imajo ti izjemno sposobnost širjenja in spodbujanja stereotipov in napačnih razlag. Učenci bi morali razviti *spretnosti družbenega komuniciranja, sprejemanja odločitev in reševanja konfliktov*. Naučiti se morajo *deliti odgovornost, sprejeti različne poglede, ki so lahko vir medsebojne bogatitve in krepitev*. Te veščine so nujne, če želimo usvojiti in uporabljati strategije, s katerimi se lahko vključujemo v lokalno, nacionalno in mednarodno dogajanje. Z njimi naj bi razvili zavest o medsebojnem odnosu med človeškim delovanjem in sprejemanjem odločitev, pomagale pa naj bi nam tudi pri ustvarjalnem prilagajanju na spremembe.

5. PEDAGOŠKI IZZIVI

Uvajanje in spodbujanje globalnega izobraževanja v šolah kot nove razsežnosti učenja lahko in mora vsebovati tudi pomembne *spremembe učnega načrta*, ki so sprejete kot dobre inovativne rešitve ali ukrepi prenove.

Globalno izobraževanje se v pedagoški praksi pojavlja kot povezovanje učnih programov, disciplinarnega pristopa s posebnim poudarkom na globalizaciji ali posebnih obšolskih projektov ali programov. Strokovni delavci so prepoznali potrebo po metodah in strategijah, ki združujejo *občutenje, mišljenje in delovanje ter hkrati ohranjajo ravnotežje med igro in učenjem, učenčev vlogo akterja in opazovalca, učenjem in sodelovanjem*.

Globalno izobraževanje spodbuja tudi emocionalno in ne zgolj kognitivno vrednost učenja ter je kot tako dokaj odvisno od *interaktivnih tehnik*, s katerimi vsebina in oblika učenja laže sledita ciljem tega izobraževanja.

S poučevanjem in spoznavanjem globalnih vprašanj v okviru formalnega izobraževanja se porajajo pomembni pedagoški izzivi, ki jih lahko strnemo v naslednjih točkah:

- *Kako lahko šola ustvari bližino dogodkov, vzrokov in posledic, ki se pojavljajo geografsko daleč stran, ter spodbudi zavest in stališča, ki še niso splošno razširjeni ne na ravni nosilcev odločitev ne v večini medijev?*
- *Kako lahko globalno izobraževanje izoblikuje pomembne šolske projekte, ki bi se osredotočali na medsebojno vplivanje med lokalnim in globalnim, pa vendar ne bi bili usmerjeni v skupnost?*
- *Kako doseči ravnotežje med »konvencionalnimi« metodami tradicionalne pedagogike in novimi metodologijami, ki jih podpirajo sodobne izobraževalne znanosti, denimo interaktivne strategije, partnerstvo ali projektno delo, sodelovanje, izmenjave in neposredni osebni stiki med šolami in državami, ter sodobni komunikacijski sistemi (telefaks, e-pošta, internet)?*

- *Kako povezati šolske in obšolske dejavnosti, da bodo omogočale obojestransko koristne interakcije, ter se tako izogniti popolnemu in umetnemu ločevanju šole od družinskih, skupnostnih in drugih družbeno-političnih vplivov, ki lahko koristijo izobraževanju?*
- *Koliko časa naj bi v šolskih programih namenili globalnemu izobraževanju?*

Razmišljanje o tovrstnih izzivih mora upoštevati vse vidike šolskih dejavnosti, vključno z učnim gradivom, posvetovanjem in usposabljanjem.

Globalno izobraževanje s številnimi dobrimi praksami po našem mnenju dokazuje, da je lahko pobudnik prenove in da ni omejeno na eno samo pedagogiko – teh je več in prilagojene so posebnim okoliščinam. Kulturni in politični pluralizem se kot načelo globalnega izobraževanja v šolski praksi kaže kot pedagoški pluralizem. Ta *pedagoški pluralizem* pa mora tudi učencem omogočiti, da sodelujejo pri določanju programov in posebnih dejavnosti.

Trdno smo prepričani, da bo obširnejša in nadaljnja razprava med strokovnimi delavci prispevala k boljšemu poznavanju procesov, povezanih z učnimi načrti, in dobrih primerov na tem področju z vsega sveta.

Globalno izobraževanje je kot široko sredstvo ukrepanja treba spodbujati *v posebnem učnem okolju, ki omogoča postopno razvijanje radovednosti in želje po odkrivanju ter uporabljanje pridobljenega znanja v praksi.*

6. INSTITUCIONALNI IZZIVI

Globalno izobraževanje je po mnenju njegovih zagovornikov in strokovnih delavcev ne le dragocen vir družbenega učenja in socializacije, temveč tudi zbir *institucionalnih sprememb in šolskih izboljšav, zaradi katerih je notranji razvoj manj akademski in bolje prilagojen dejanskim spremembam.*

Globalno izobraževanje je izziv in priložnost za institucionalni razvoj šol, ki pa mora temeljiti na bolj odprtem in prožnejšem učnem načrtu ter na *razvoju demokratičnega ozračja v šolah in pravega učnega okolja.*

Snovalci politike izobraževanja bodo morali ponovno premotriti vlogo šole, ki naj namesto da služi nacionalističnim vzgibom, *otrokom predstavi pogled s svetovne perspektive in jim omogoči, da sobivajo v svetu, ki se spopada ne le s spremembami, temveč tudi z doslej neznanimi grožnjami.*

Snovalci politike in šolske oblasti naj globalno izobraževanje institucionalno podprejo, tako da:

- *uvadejo/spodbujajo projekte in programe globalnega izobraževanja s formalnimi učnimi načrti;*
- *pomagajo pri ustanovitvi centrov za globalno izobraževanje in sodelovanju z njimi;*

- spodbujajo partnerske mreže med institucijami in posamezniki severa in juga, povezave med šolami in nacionalnimi ali mednarodnimi centri globalnega izobraževanja;
- zagotavljajo usposabljanje učiteljev pred nastopom službe in med njo, s čimer naj bi spodbudili njihovo zanimanje za profesionalno kulturo globalnega izobraževanja.

Številni projekti globalnega izobraževanja dokazujejo, da je različne vidike, npr. zbiranje sredstev ali partnerstvo, mogoče uresničiti, zlasti če pri tem sodelujejo javni organi ter nacionalni in mednarodni centri, specializirani za globalno izobraževanje. O tem nazorno pričajo primeri iz držav, kakršne so Nizozemska, Švica, Velika Britanija in Nemčija, pri katerih že lahko govorimo o razširjenem globalnem izobraževanju s povezavami med učnimi načrti, ki je bilo ob pomoči ministrstev za izobraževanje in nevladnih organizacij s področja razvoja učnih načrtov že vključeno v šolske programe.

Učinkovito partnerstvo med osebami in/ali institucijami, ki je nujni pogoj in rezultat globalnega izobraževanja, pa je odvisno od informacij, dokumentacije in možnosti financiranja, ki jih ponujajo specializirane službe nacionalnih in mednarodnih centrov, ki se dejavno in ustrezno vključujejo v to izobraževanje. Centri globalnega izobraževanja morajo izboljšati usklajevanje in pretok idej in informacij ter spodbujati skupine učiteljev, naj v šole vnesejo dejavno razsežnost globalnega izobraževanja, tako pa prispevajo k njihovi prepoznavnosti.

Po našem mnenju je za doseganje boljše institucionalne podpore uvajanju obsežnih programov globalnega izobraževanja v učne načrte zelo priporočljivo, da je slednje vključeno v nacionalno, regionalno in lokalno zakonodajo ter da se izoblikujejo učni načrti in smernice za vse oblike in ravni šol. Tako bi učitelji in učenci lahko razvili učinkovite strategije za globalno socializacijo in izobraževanje za globalno državljanstvo.

Šolski programi morajo postati dobro izhodišče za vseživljenjsko učenje, tako da spodbujajo dolgotrajno in vztrajno prizadevanje izobraževanja za kulturni prehod v globalno (učecho se) družbo.

PRILOGA

- Seznam mednarodnih dokumentov, povezanih s spodbujanjem in podpiranjem globalnega izobraževanja:
- Splošna deklaracija človekovih pravic (1948) in Listina Združenih narodov o človekovih pravicah
- Evropska konvencija o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah (1950)
- Priporočilo Unesca (1974)
- Helsinška listina (1975)
- Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah (1976)
- Mednarodni pakt o gospodarskih, socialnih in kulturnih pravicah (1976)
- Priporočilo Sveta Evrope št. 85/1985 o poučevanju in učenju o človekovih pravicah v šolah

- Deklaracija o pravici do razvoja (1986)
- Konvencija ZN o otrokovih pravicah (1989), npr. 29. člen
- Maastrichtska pogodba (1992)
- Agenda 21 (deklaracija iz Ria – 1992) o trajnostnem razvoju
- Dunajska deklaracija voditeljev držav in vlad članic Sveta Evrope (1993)
- Dunajska deklaracija in akcijski načrt, sprejeta na svetovni konferenci o človekovih pravicah (1993)
- Resolucija stalne konference evropskih ministrov za izobraževanje o demokraciji, človekovih pravicah in strpnosti (1994)
- Sklepi in priporočila evropske konference UNESCO o razvoju učnega načrta: državljanska vzgoja in vzhodna Evropa – Dunaj (1995)
- Osnutek skupnega okvira ukrepov na področju izobraževanja o miru, človekovih pravicah in demokraciji, sprejetega na generalni konferenci UNESCO (1995)
- Rapport à l' UNESCO, Commission internationale sur l'éducation pour le vingt et unième siècle présidée par JACQUES DELORS: L'EDUCATION - UN TRESOR EST CACHE DEDANS, Editions Odile Jacob, (1996) (Poročilo za Unesco, Mednarodni odbor za izobraževanje v enaindvajsetem stoletju pod predsedstvom Jacquesa Delorsa: Izobraževanje – skriti zaklad (1996))
- Bela knjiga Evropske komisije o izobraževanju in usposabljanju (1996) na pobudo Edith Cresson, komisarke za raziskave, izobraževanje in usposabljanje, in Padraiga Flynnna, komisarja za zaposlovanje in socialne zadeve, v sodelovanju z Martinom Bangemannom, komisarjem za industrijo, telekomunikacije in informacijsko tehnologijo
- Amsterdamski poziv k preprečevanju konflikta in vzpostavljanje miru Akcijski načrt za evropske voditelje in civilno družbo (1997)

Številne druge podobne deklaracije, dogovori in priporočila so nastali v sklopu mednarodnih srečanj, posvečenih okoljskemu izobraževanju ali izobraževanju v prihodnosti ipd.: Stockholm 1972, Tbilisi 1977, KØbenhavn 1982, Moskva 1987, Rio de Janeiro, 1992.

PRISPEVKI

Delovna skupina za pripravo smernic za globalno izobraževanje

Alicia Cabezudo

učiteljica človekovih pravic in demokracije. School of Education, University of Rosario, Argentina
profesorica na magistrskem študiju izobraževanja za mir. UN/University for Peace - UPEACE - San José, Kostarika

Christos Christidis

šolski svetovalni delavec, direktor GAIA Education Centre, Solun, Grčija

Valentina Demetriadou-Saltet

srednješolska učiteljica, pomočnica sekretarja – Ministrstvo za izobraževanje in kulturo, Ciper

Franz Halbartschlager

srednješolski učitelj, vodja oddelka za izobraževanje na Südwind Agentur, Avstrija

Georgeta - Paula Mihai

srednješolska učiteljica, šolska inšpektorica za formalno in neformalno izobraževanje, Romunija

Ob podpori in prispevku mreže tedna globalnega izobraževanja.

MENTORJI:

Kwasi Boateng – One World Week, Gana

Maarten Coertjens – uradnik Evropskega mladinskega foruma za izobraževalno politiko

Dakmara Georgescu – koordinatorica programa (tehnično sodelovanje/razvoj učnih načrtov), UNESCO, Mednarodni urad za izobraževanje

Madie Joubert - Chargée de mission Coopération internationale pour le Conseil National de l'Enseignement Agricole Privé (CNEAP), Pariz

Nuno da Silva – samostojni učitelj, Portugalski nacionalni mladinski svet; član skupine izvajalcev usposabljanja Sveta Evrope, Evropskega mladinskega foruma in tečajev evropskega državljanstva EU SALTO; koordinator usposabljanja izvajalcev usposabljanja (training trenerjev) globalnega izobraževanja na tečajih Univerze za mladino in razvoj Centra sever-jug

Ingrid Wilson – učiteljica; direktorica Intercultural Development Education & Arts Services, J Wales; skrbnica One World Week, Velika Britanija

SMERNICE ZA GLOBALNO IZOBRAŽEVANJE
PRIROČNIK ZA RAZUMEVANJE IN IZVAJANJE GLOBALNEGA IZOBRAŽEVANJA, NAMENJEN IZOBRAŽEVALCEM

Originalna različica besedila: GLOBAL EDUCATION GUIDELINES
A HANDBOOK FOR EDUCATORS TO UNDERSTAND AND IMPLEMENT GLOBAL EDUCATION

Založniško in izdajateljsko pravico angleške in francoske različice besedila ima samo Svet Evrope.

Založniško in izdajateljsko pravico slovenske različice besedila si delijo izdajatelji:

Svet Evrope v Strasbourgu (Council of Europe publishing);
Urad RS za mladino, Ljubljana

Izdajatelj slovenske različice:

Urad RS za mladino,
Dalmatinova 2, 1000 Ljubljana

Prevod in lektoriranje publikacije je opravil:

Generalni sekretariat Vlade RS
Sektor za prevajanje
Gregorčičeva 20, 27 a, 1000 Ljubljana

Izdajo publikacije je finančno omogočil:

Urad RS za mladino, Ljubljana

Oblikovanje, priprava za tisk in tisk:

Birografika Bori d.o.o., Linhartova cesta 1, Ljubljana

Naklada:

2000 izvodov

Ljubljana, september 2009

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37:339.97(035)

SMERNICE za globalno izobraževanje : priročnik za razumevanje in izvajanje globalnega izobraževanja, namenjen izobraževalcem / [prevod Generalni sekretariat Vlade RS, Sektor za prevajanje]. - Ljubljana : Urad RS za mladino, 2009

Prevod dela: Global education guidelines

ISBN 978-961-6101-49-3

248175360

